

บทที่ 3

มาตรการบังคับทางปกครองของประเทศไทย

มาตรการบังคับทางตามคำสั่งทางปกครองมิใช่เรื่องใหม่ของระบบกฎหมายปกครองในประเทศไทย ก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 กฎหมายปกครองของประเทศไทยได้บัญญัติให้อำนาจเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองไว้ในกฎหมายเฉพาะเป็นเรื่อง ๆ ไป¹ เช่น การบังคับเงินภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร โดยให้อำนาจอธิบดีกรมสรรพากรทำการยึดอายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สิน ผู้ค้างชำระภาษีเพื่อนำเงินมาชำระหนี้จนครบถ้วน² หรือการบังคับเงินสมทบของนายจ้างเข้ากองทุนทดแทนตามพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537 โดยกำหนดให้เลขาธิการกองทุนเงินทดแทนทำการบังคับเงินสมทบของนายจ้างเข้ากองทุนเงินทดแทน³ เป็นต้น แต่กฎหมายดังกล่าวมิได้ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองบังคับทางปกครองได้เองซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองต้องให้พนักงานอัยการฟ้องเอกชนเป็นคดีแพ่งเรียกให้มีการชำระเงินก่อนและเมื่อชนะคดีแล้วก็จะนำหมายบังคับคดีของศาลไปยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา (Judgment Debtor) มาชำระหนี้ จนกระทั่งได้มีการตราพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539⁴ โดยนำแนวคิดมาจากระบบกฎหมายปกครองของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและรัฐบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาเรื่องทางปกครองในชั้นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองแห่งสหพันธ์รัฐ (Verwaltungsverfahrensgesetz) เป็นหลัก ซึ่งการบังคับทางปกครองมีบัญญัติอยู่ในส่วนที่ 8 ตั้งแต่มาตรา 55 ถึงมาตรา 63⁵ โดยให้อำนาจเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองสามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้เองโดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาล หลังจากนั้น กฎหมายหลายฉบับได้กำหนดให้นำการ

¹ ก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 การบังคับตามคำสั่งทางปกครองไม่มีกฎหมายกลางที่ให้อำนาจเป็นกรทั่วไปแก่ฝ่ายปกครองที่จะบังคับการได้เอง แต่ฝ่ายปกครองจะบังคับการได้เองในกรณีที่ถูกกฎหมายได้ให้อำนาจพิเศษไว้เฉพาะเรื่อง ดังเช่นระบบกฎหมายฝรั่งเศส.

² ประมวลรัษฎากร. มาตรา 12.

³ พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537. มาตรา 14.

⁴ หลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ถือได้ว่ากฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายกลางที่ให้อำนาจทั่วไปแก่ฝ่ายปกครองในการบังคับทางปกครอง ดังเช่นระบบกฎหมายเยอรมัน.

⁵ กมลชัย รัตนสกลวงศ์. (2541). *รวมบทความทางวิชาการ กฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539*. กรุงเทพฯ: วิทยุชน. หน้า 157.

บังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาใช้บังคับ เช่น มาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. 2545 มาตรา 113 แห่งพระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546 เป็นต้น⁶

ดังนั้น ในกรณีที่มีกฎหมายเฉพาะเรื่องได้บัญญัติ มาตรการบังคับทางปกครองไว้ เป็นการเฉพาะและเป็นหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือ มีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการ ไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์การบังคับทางปกครองในส่วนที่ 8 แล้ว ก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมายเฉพาะเรื่องนั้น⁷ แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะมีกฎหมายเฉพาะเรื่องบัญญัติ มาตรการบังคับทางปกครองไว้เป็นการเฉพาะ แล้วก็ตาม หากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเห็นว่า มาตรการบังคับตามกฎหมายเฉพาะดังกล่าวจะเกิดผล น้อยกว่ามาตรการบังคับตามพระราชบัญญัติ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ เจ้าหน้าที่จะพิจารณานำมาตรการบังคับตามพระราชบัญญัติ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ มาใช้แทนก็ได้⁸

3.1 หลักเกณฑ์การใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

เนื่องจากการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ได้นำแนวทางในการยกเว้นมาจากรัฐบัญญัติว่าด้วยมาตรการบังคับในชั้นเจ้าหน้าที่ ฝ่ายปกครอง ค.ศ. 1953 (verwaltungsvollstreckungsgesetz vom 27 April 1953) ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ดังนั้น จึงมีหลักการสำคัญของการบังคับทางปกครองที่คล้ายคลึงกัน เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาจสรุปได้ ดังนี้

1) เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองจะต้องใช้มาตรการบังคับทางปกครองเพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของคำสั่งทางปกครอง โดยกระทบกระเทือนผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองน้อยที่สุด ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 56 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ฯ ซึ่งเป็นหลักการเดียวกับกฎหมายว่าด้วยมาตรการบังคับในชั้นเจ้าหน้าที่ ฝ่ายปกครอง (VwVG) มาตรา 9 วรรคสอง ซึ่งได้กล่าวในรายละเอียดมาแล้วในบทที่ 2 หัวข้อ 2.1.1.3 มาตรการบังคับทางปกครองต้องใช้เท่าที่จำเป็นและพอสมควรแก่เหตุ

2) การใช้มาตรการบังคับทางปกครองต้องมีการเตือนก่อนเสมอ โดยพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ ได้บัญญัติลักษณะของคำเตือนแยกได้เป็น 2 กรณี คือ กรณีคำสั่ง

⁶ ปรกรณ์ อังวรการ. (2551). ปัญหาการใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 กรณีคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน. *วารสารกฎหมายปกครอง*, 25, หน้า 40-41.

⁷ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539. มาตรา 3.

⁸ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539. มาตรา 63.

ทางปกครองกำหนดให้ชำระเงิน ตามมาตรา 57 วรรคหนึ่ง⁹ และกรณีคำสั่งทางปกครองกำหนดให้กระทำการหรือละเว้นกระทำการ ตามมาตรา 59¹⁰ ซึ่งหลักการเกี่ยวกับการใช้มาตรการบังคับทางปกครองต้องมีการเตือนก่อนเสมอ ดังกล่าวนี้ กฎหมายว่าด้วยมาตรการบังคับในชั้นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง (VwVG) ก็ได้มีบัญญัติไว้ตามมาตรา 3 วรรคสาม และมาตรา 13 ดังที่ได้อธิบายรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 2 หัวข้อ 2.1.1.4 การใช้มาตรการบังคับทางปกครองต้องมีการเตือน ก่อนเสมอ

3) มาตรการบังคับทางปกครองต้องมีความชัดเจนแน่นอน หลักการในเรื่องความชัดเจนแน่นอนของมาตรการบังคับทางปกครองนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ มาตรา 59 วรรคสอง และมาตรา 60 วรรคหนึ่ง¹¹ ซึ่งได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองต้องใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามที่กำหนดไว้ในคำเตือน ซึ่งในคำเตือนดังกล่าว จะต้องระบุมาตรการบังคับทางปกครองไว้โดยชัดเจน แต่จะกำหนดมากกว่าหนึ่งมาตรการ ในคราวเดียวกันไม่ได้ และการเปลี่ยนแปลงมาตรการบังคับจะกระทำได้อีกก็ต่อเมื่อปรากฏว่า มาตรการที่กำหนดไว้ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของฝ่ายปกครอง ซึ่งหลักการนี้ก็ปรากฏในกฎหมายว่าด้วยมาตรการบังคับในชั้นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง (VwVG) มาตรา 13 เช่นกัน ดังที่ได้อธิบาย รายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 2 หัวข้อ 2.1.1.5 มาตรการบังคับทางปกครองต้องมีความชัดเจนแน่นอน

⁹ มาตรา 57 คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ผู้ใดชำระเงิน ถ้าถึงกำหนดแล้วไม่มีการชำระโดยถูกต้องครบถ้วน ให้เจ้าหน้าที่มีหนังสือเตือนให้ผู้นั้นชำระภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่ต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

๑๓๑

๑๓๑

¹⁰ มาตรา 59 ก่อนใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามมาตรา 58 เจ้าหน้าที่จะต้องมี คำเตือนเป็นหนังสือให้มีการกระทำหรือละเว้นกระทำตามคำสั่งทางปกครองภายในระยะเวลาที่ กำหนดตามสมควรแก่กรณี คำเตือนดังกล่าว จะกำหนดไปพร้อมกับคำสั่งทางปกครองก็ได้

คำเตือนนั้นจะต้องระบุ

ก. มาตรการบังคับทางปกครองที่จะใช้ให้ชัดเจน แต่จะกำหนดมากกว่าหนึ่งมาตรการ ในคราวเดียวกันไม่ได้

ข. ค่าใช้จ่ายในการที่เจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการด้วยตนเองหรือมอบหมายให้บุคคลอื่น กระทำการแทนหรือจำนวนค่าปรับทางปกครองแล้วแต่กรณี

การกำหนดค่าใช้จ่ายในคำเตือน ไม่เป็นการตัดสิทธิที่จะเรียกค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น หากจะต้องเสียค่าใช้จ่ายจริงมากกว่าที่ได้กำหนดไว้

¹¹ มาตรา 60 เจ้าหน้าที่จะต้องใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามที่กำหนดไว้ในคำเตือนตาม มาตรา 59 การเปลี่ยนแปลงมาตรการจะกระทำได้อีกก็ต่อเมื่อปรากฏว่า มาตรการที่กำหนดไว้ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์

๑๓๑

๑๓๑

4) การบังคับทางปกครองอาจถูกโต้แย้งได้ หลักการนี้เป็นไปตามมาตรา 62¹² แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ กล่าวคือ ผู้ถูกดำเนินการตามมาตรการบังคับทางปกครองอาจอุทธรณ์โต้แย้งการบังคับทางปกครองนั้นได้หากเห็นว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองดำเนินการบังคับทางปกครองโดยไม่เป็นไปตามขั้นตอนหรือวิธีการที่กฎหมายกำหนด หรือใช้มาตรการบังคับทางปกครองเกินสมควรแก่เหตุกรณีที่ต้องกระทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการออกคำสั่งทางปกครอง เป็นต้น นอกจากนี้โดยตัวของคำสั่งบังคับทางปกครองเองก็เป็นคำสั่งทางปกครองอีกอันหนึ่งแยกต่างหากจากคำสั่งทางปกครองที่เป็นฐานในการบังคับ ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดว่าการอุทธรณ์โต้แย้งการบังคับทางปกครองให้ใช้หลักเกณฑ์และวิธีการเดียวกันกับการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง ซึ่งหลักการนี้ก็เป็นหลักการเดียวกันกับบทบัญญัติมาตรา 18 ของกฎหมายว่าด้วยมาตรการบังคับในชั้นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง (VwVG)

อย่างไรก็ตาม หลักการสำคัญของการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ก็มีข้อที่แตกต่างจากหลักการสำคัญของการบังคับทางปกครองตามระบบกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีในบางประการ ได้แก่

(1) การบังคับทางปกครองไม่ใช้กับเจ้าหน้าที่ด้วยกัน มาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 บัญญัติว่า

“การบังคับทางปกครองไม่ใช้กับเจ้าหน้าที่ด้วยกัน เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น” รัฐบัญญัติว่าด้วยมาตรการบังคับในชั้นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ค.ศ. 1953 (Verwaltungsvollstreckungsgesetz - VwVG) มาตรา 17 บัญญัติว่า การบังคับต่อหน่วยงานของรัฐและนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนนั้นจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น จะเห็นได้ว่า รัฐบัญญัติดังกล่าวใช้คำว่า หน่วยงานของรัฐและนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน ซึ่งมีสถานะเป็นนิติบุคคลไม่สามารถดำเนินงานทางปกครองได้เอง แต่ต้องกระทำผ่านเจ้าหน้าที่ในฐานะที่เป็นผู้แทนหน่วยงานของรัฐหรือนิติบุคคลมหาชนนั้น ไม่ได้มุ่งหมายถึง เจ้าหน้าที่ในกรณีที่จะต้องรับผิดชอบการส่วนตัว เนื่องจากการบังคับทางปกครองเป็นการใช้อำนาจ ในทางมหาชนบังคับเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครอง จึงไม่นำมาใช้บังคับกับเจ้าหน้าที่ซึ่ง กระทำการแทนหน่วยงานของรัฐ โดยใช้อำนาจของรัฐเช่นเดียวกันได้ รวมทั้งยังสอดคล้องกับ หลักกฎหมายทั่วไปที่ว่า ทรัพย์สินของทางราชการอยู่นอกเหนือการบังคับคดี ทั้งนี้ ก็เพื่อรักษา ทรัพย์สินของทางราชการไว้สำหรับการดำเนินภารกิจของฝ่ายปกครองต่อไป แต่ตามมาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติ

¹² มาตรา 62 ผู้ถูกดำเนินการตามมาตรการบังคับทางปกครองอาจอุทธรณ์การบังคับทางปกครองนั้นได้

การอุทธรณ์การบังคับทางปกครองให้ใช้หลักเกณฑ์และวิธีการเดียวกันกับการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง

ราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ซึ่งมีที่มาจากมาตรา 17 ของ รัฐบัญญัติดังกล่าว ใช้คำว่า เจ้าหน้าที่ จึงอาจทำให้เข้าใจได้ว่า หากเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ แล้วก็จะไม่สามารถนำมาตรการบังคับทางปกครองมาใช้บังคับได้เลย แต่เมื่อพิจารณาถึงที่มา และเจตนารมณ์แล้ว คำว่า เจ้าหน้าที่ ตามมาตรา 55 นี้ ก็น่าจะหมายถึง หน่วยงานของรัฐหรือ นิติบุคคลมหาชน เช่นเดียวกับบทบัญญัติมาตรา 17 แห่งรัฐบัญญัติดังกล่าว

(2) การบังคับทางปกครองใช้กับคำสั่งทางปกครองที่ไม่มีการทูลเกล้าการบังคับในการที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองจะนำมาตรการบังคับทางปกครองมาใช้บังคับแก่ ผู้ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองได้ จะต้องปรากฏว่าคำสั่งทางปกครองอันเป็นฐาน ของการบังคับนั้นเป็นคำสั่งทางปกครองที่สามารถบังคับได้ทันที กล่าวคือ เป็นคำสั่งทางปกครอง ที่ไม่มีการทูลเกล้าการบังคับ ซึ่งกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองของไทยยึดหลัก การอุทธรณ์ โต้แย้งคัดค้านไม่ว่าต่อองค์กรวินิจฉัยอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองหรือต่อองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ นั้นไม่เป็นการทูลเกล้าการบังคับทางปกครอง กล่าวคือ เมื่อได้แจ้งคำสั่งทางปกครองแก่ผู้รับคำสั่ง แล้วคำสั่งทางปกครองย่อมมีผลบังคับได้ หากคู่กรณีไม่พอใจหรือประสงค์จะโต้แย้งคำสั่งทาง ปกครองก็จะต้องอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองต่อเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองนั้น¹³ แต่การ อุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งทางปกครองก็ไม่มีผลเป็นการทูลเกล้าการบังคับ เว้นแต่จะมีการสั่งให้ทูลเกล้าการบังคับโดยผู้มี

¹³ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539. มาตรา 44 ภายใต้อำนาจมาตรา 48 ในกรณีที่คำสั่งทางปกครองใดไม่ได้ออกโดยรัฐมนตรี และไม่มีกฎหมายกำหนดขึ้นตอนอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองไว้เป็นการเฉพาะ ให้คู่กรณีอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองนั้น โดยยื่นต่อเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองภายในสิบห้า วันนับแต่วันที่ตนได้รับแจ้งคำสั่งดังกล่าว

อำนาจสั่งให้มีการทูลเกล้าฯ บังคับ¹⁴ ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งนั้นเอง ผู้มีอำนาจพิจารณาคำอุทธรณ์¹⁵ หรือผู้มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยความถูกต้องของคำสั่งทางปกครอง¹⁶

อนึ่ง เมื่อการอุทธรณ์ไม่เป็นเหตุให้ทูลเกล้าฯ บังคับตามคำสั่งทางปกครอง ดังนั้น แม้ผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับของคำสั่งทางปกครองจะอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง หรือโต้แย้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์โดยการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองจึงสามารถพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้ทันที อย่างไรก็ตาม หากต่อมา มีการอนุญาตให้ทูลเกล้าฯ บังคับทางปกครองโดยผู้มีอำนาจสั่งให้มีการทูลเกล้าฯ บังคับแล้ว การบังคับทางปกครองที่ได้ดำเนินการไปแล้วจะมีผลในทางกฎหมายอย่างไรนั้น ในประเด็นนี้คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองได้เคยให้ความเห็นไว้สรุปได้ว่า ความว่า การอุทธรณ์ไม่เป็นเหตุให้ทูลเกล้าฯ บังคับตามคำสั่งทางปกครอง เว้นแต่จะมีการสั่งให้ทูลเกล้าฯ บังคับตามมาตรา 56 วรรคหนึ่งตามความในมาตรา 44 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มีความหมายว่า ตามหลักกฎหมายปกครอง คำสั่งทางปกครองต้องมีผลบังคับอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การบริหารราชการมีความมั่นคง การอุทธรณ์ย่อมไม่เป็นการทูลเกล้าฯ บังคับตามมาตรา 44 วรรคสาม

เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งทางปกครองจึงสามารถบังคับการให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองได้ เว้นแต่ จะได้มีการขอทูลเกล้าฯ บังคับตามมาตรา 56 วรรคหนึ่งดังกล่าว หรือเว้นแต่ศาลปกครองได้ พิจารณากำหนดมาตรการหรือวิธีการใด ๆ เพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่คู่กรณีที่เกี่ยวข้องเป็นการชั่วคราว ก่อนการพิพากษาคดี ไม่ว่าจะมีการร้องขอจากบุคคลดังกล่าวหรือไม่ ตามมาตรา 66 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ส่วนจะดำเนินการทูลเกล้าฯ บังคับหรือบรรเทาทุกข์อย่างใดนั้น ย่อมเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในคำสั่งทูลเกล้าฯ บังคับ หรือตามมาตรการหรือวิธีการที่ศาลปกครองกำหนด แต่ถ้าไม่มีการกำหนดไว้ เจ้าหน้าที่ก็เพียงแต่ยุติการ

¹⁴ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539. มาตรา 44 ภายใต้บังคับมาตรา 48 ในกรณีที่คำสั่งทางปกครองใดไม่ได้ออกโดยรัฐมนตรี และไม่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองไว้เป็นการเฉพาะ ให้คู่กรณีอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองนั้น โดยยื่นต่อเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ตนได้รับแจ้งคำสั่งดังกล่าว

คำอุทธรณ์ต้องทำเป็นหนังสือโดยระบุข้อโต้แย้งและข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่อ้างอิงประกอบด้วย การอุทธรณ์ไม่เป็นเหตุให้ทูลเกล้าฯ บังคับตามคำสั่งทางปกครอง เว้นแต่จะมีการสั่งให้ทูลเกล้าฯ บังคับตามมาตรา 56 วรรคหนึ่ง

¹⁵ ผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์เป็นไปตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2540) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539.

¹⁶ ผู้มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยความถูกต้องของคำสั่งทางปกครอง หมายถึง องค์การ ตุลาการ ซึ่งได้แก่ ศาลปกครองนั่นเอง.

ดำเนินการบังคับตามคำสั่งทางปกครองเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องเพิกถอนการบังคับตามคำสั่ง ทางปกครอง หรือมาตรการบังคับทางปกครองนั้นแต่อย่างใด เพราะกรณีไม่ใช่คำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วย กฎหมาย¹⁷

อนึ่งกฎหมายปกครองของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียึดหลักการอุทธรณ์โต้แย้ง คัดค้านไม่ว่าต่อ องค์การวินิจฉัยอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองหรือต่อองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการนั้น ย่อมมีผลเป็นการ ทูเลาการบังคับตามคำสั่งทางปกครอง แต่การบังคับทางปกครองจะใช้กับคำสั่ง ทางปกครอง ที่สามารถบังคับได้ในกรณีนี้จึงต้องเป็นคำสั่งทางปกครองที่ไม่อาจโต้แย้งได้ (unantechbar) ซึ่งอาจเป็นกรณีที่บุคคลที่มีสิทธิอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งทางปกครองนั้นแสดงเจตนา สละสิทธิอุทธรณ์โต้แย้ง หรือมีกฎหมายกำหนดให้คำสั่งทางปกครองมีผลบังคับผูกพันโดยทันที โดยไม่อาจถูกโต้แย้ง ได้ หรือระยะเวลาในการอุทธรณ์โต้แย้งได้ล่วงพ้นไปโดยไม่มี การอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งทางปกครอง นั้น หรือหากเป็นคำสั่งที่ยังถูกโต้แย้งได้ การโต้แย้งนั้นก็ไม่มีผลเป็นการ ทูเลาการบังคับ (keine - aufschiebende Wirkung)¹⁸ หรือเป็นคำสั่งทางปกครองที่ไม่มีการทูเลาการ บังคับตามคำสั่งทาง ปกครองตามมาตรา 80 วรรคสอง VWGO ซึ่งได้แก่ กรณีของคำสั่งทางปกครอง ที่เป็นคำสั่งให้ชำระ เงินภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียมต่าง ๆ คำสั่งหรือมาตรการของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่ไม่อาจให้ทูเลา การบังคับตามคำสั่งนั้น ๆ ได้ คำสั่งในกรณีอื่น ๆ ตามที่กฎหมายของสหพันธ์หรือ กฎหมายของมลรัฐบัญญัติไว้ และกรณีที่จะต้องมีการออกคำสั่งบังคับโดยเร่งด่วนเพื่อประโยชน์ สาธารณะหรือเพื่อ ประโยชน์ที่สำคัญยิ่งกว่า

3.1.1 ขอบเขตของการนำมาตรการบังคับทางปกครองมาใช้

เมื่อพระราชบัญญัติการปกครอง พ.ศ. 2539 มีผลใช้บังคับโดย มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการ กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองไว้เป็น มาตรฐานกลาง สำหรับใช้บังคับ กับการพิจารณาทางปกครองและการออกคำสั่งทางปกครอง ของเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายต่าง ๆ ทั้งหมด เพื่อให้การปฏิบัติราชการทางปกครองในเรื่องต่าง ๆ มีมาตรฐานเดียวกัน และในฐานะที่ เป็นกฎหมายกลาง พระราชบัญญัติราชการทางปกครองฯ จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการทำ คำสั่งทางปกครองไว้โดยครบถ้วนตลอดกระบวนการ รวมทั้งหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบังคับทาง ปกครองและการใช้มาตรการบังคับทางปกครองด้วยเพื่อให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองสามารถ

¹⁷ บันทึกคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการใช้ มาตรการบังคับทาง ปกครอง: กรณีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (เรื่องเสร็จที่ 719/2546).

¹⁸ วรเจตน์ ภาศิริรัตน์. (2548). *วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ในระบบกฎหมายเยอรมัน*. รายงานการศึกษาวิจัย เสนอสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 95.

ดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาลและให้ศาลออกคำสั่ง¹⁹

การบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับการบังคับทางปกครอง ดังนั้น ในกรณีที่มีกฎหมายเฉพาะเรื่องได้บัญญัติมาตรการบังคับทางปกครองไว้เป็นการเฉพาะและเป็นหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการ ไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์การบังคับทางปกครองในส่วนที่ 8 แล้ว ก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมายเฉพาะเรื่องนั้นตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539²⁰ แต่ถ้าเจ้าหน้าที่เห็นว่ามาตรการบังคับตามกฎหมายเฉพาะดังกล่าวจะเกิดผลน้อยกว่ามาตรการบังคับตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เจ้าหน้าที่จะพิจารณามาตรการบังคับตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาใช้แทนก็ได้ตามมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539²¹

3.1.2 บุคคลที่จะถูกบังคับทางปกครอง

บทบัญญัติต่าง ๆ ในเรื่องการบังคับทางปกครองนั้น โดยหลักแล้วถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้บังคับกับผู้รับคำสั่งทางปกครองซึ่งเป็นเอกชน ซึ่งขอบเขตนี้พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ได้บัญญัติรับรองไว้ในมาตรา 55 อย่างชัดเจนว่า การบังคับทางปกครองจะไม่ใช้กับเจ้าหน้าที่ด้วยกัน เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น²² เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับรัฐได้มีกฎหมายกำหนดสิทธิและหน้าที่ไว้เป็นการเฉพาะแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการบังคับบัญชาและการดำเนินการทางวินัย กล่าวคือ ในระหว่างเจ้าหน้าที่ด้วยกันการที่เจ้าหน้าที่

¹⁹ กมลกานต์ ศรสวรรณ, เกวลี มโนกนิเวศ และศรีรัตน์ งามนิสัย. (2552). *สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองตาม พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539*. รายงานการศึกษาวิจัย เสนอสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 28.

²⁰ มาตรา 3 วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองตามกฎหมายต่าง ๆ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายได้กำหนดวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเรื่องใดไว้โดยเฉพาะและมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับขั้นตอนและระยะเวลาอุทธรณ์หรือโต้แย้งที่กำหนดในกฎหมาย

²¹ มาตรา 63 ถ้าบทกฎหมายใดกำหนดมาตรการบังคับทางปกครองไว้โดยเฉพาะแล้ว แต่เจ้าหน้าที่เห็นว่ามาตรการบังคับนั้นมีลักษณะที่จะเกิดผลน้อยกว่ามาตรการบังคับตามหมวดนี้ เจ้าหน้าที่จะใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามหมวดนี้แทนก็ได้

²² บุญอนันต์ วรรณพาณิชย์. (2544). *หลักกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง*. กรุงเทพฯ: สวัสดิการสำนักงานศาลปกครอง. หน้า 51.

คนหนึ่งมีอำนาจออกคำสั่งทางปกครองแก่เจ้าหน้าที่อีกคนหนึ่งนั้น โดยปกติก็เป็นเรื่องของผู้บังคับบัญชาสั่งการผู้ใต้บังคับบัญชา ถ้ามีการ ฝ่าฝืนไม่ทำตามอาจถูกลงโทษทางวินัย (Disciplinary Action) ได้ อีกทั้ง การบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 โดยวิธีให้บุคคลอื่นเข้าทำการแทนและคิดค่าใช้จ่ายจากเจ้าหน้าที่หรือคิดค่าปรับรายวัน ไม่สอดคล้องกับระบบการบริหารบุคคลในภาครัฐที่เจ้าหน้าที่ร่วมงานจะบังคับกันเช่นนั้น²³

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เจ้าหน้าที่กระทำการในฐานะส่วนตัว ดังเช่นเอกชนคนหนึ่ง การบังคับทางปกครองย่อมใช้กับเจ้าหน้าที่ผู้นั้นด้วยเช่น เจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นการส่วนตัวในฐานะเอกชนคนหนึ่ง ดังนั้น เมื่อหน่วยงานของรัฐออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นชำระค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 12²⁴ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่ชำระหน่วยงานของรัฐก็สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับเจ้าหน้าที่ได้²⁵ โดยมีแนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด ดังนี้

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 242/2547 มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน อันเนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้กระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ต่อหน่วยงานของรัฐ ซึ่งบทบัญญัติในมาตรา 12 นี้ เป็นการยกเว้นบทบัญญัติในมาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ที่ห้ามมิให้ใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับเจ้าหน้าที่ด้วยกัน ดังนั้น ในกรณีที่เจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐในกำหนดตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 หากถึงกำหนดแล้วไม่มีการชำระโดยถูกต้องครบถ้วน และหน่วยงานของรัฐได้มีหนังสือเตือนให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นชำระภายในเวลาที่กำหนดแล้ว ถ้ายังไม่ชำระอีกหน่วยงานของรัฐย่อมมีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ผู้นั้นออกขายทอดตลาดเพื่อชำระเงินให้ครบถ้วนได้ตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

²³ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์สานต์. (2540). *กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง*. กรุงเทพฯ: จีระการพิมพ์. หน้า 332-333.

²⁴ พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539. มาตรา 12 บัญญัติว่า ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่หน่วยงานของรัฐได้ใช้ให้แก่ผู้เสียหายตามมาตรา 8 หรือในกรณีที่เจ้าหน้าที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐตามมาตรา 10 ประกอบกับมาตรา 8 ให้หน่วยงานของรัฐที่เสียหายมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นชำระเงินดังกล่าวภายในเวลาที่กำหนด.

²⁵ สุริยา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์. (2558). *คู่มือสอบ กฎหมายปกครอง* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 123-124.

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 157/2546 ในกรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของรัฐมีอำนาจตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าเสียหายภายในเวลาที่กำหนดได้ ซึ่งมาตรา 12 ดังกล่าวเป็นกรณีที่ “กฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น” เข้าข้อยกเว้นของมาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ เมื่อเจ้าหน้าที่ไม่ชำระเงินตามคำสั่งดังกล่าว หน่วยงานของรัฐจึงมีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครอง ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ผู้นั้นและขายทอดตลาดเพื่อชำระค่าสินไหมทดแทนให้ครบถ้วนได้ตามมาตรา 57 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติฯ เดียวกัน

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 74/2546 มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Compensation) เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐได้ ซึ่งมาตรา 12 นี้ เป็นบทบัญญัติกฎหมายที่ยกเว้นบทบัญญัติตามมาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ในเรื่องการห้ามใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับเจ้าหน้าที่ด้วยกัน ดังนั้น เมื่อเจ้าหน้าที่ทราบคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินแล้ว ถ้าถึงกำหนดแล้วไม่มีการชำระโดยถูกต้องครบถ้วน และหน่วยงานของรัฐได้มีหนังสือเตือนให้ผู้นั้นชำระภายในระยะเวลาที่กำหนดแล้วไม่มีการปฏิบัติตามคำเตือนนั้น หน่วยงานของรัฐย่อมมีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครอง โดยยึดหรืออายัดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดออกขายทอดตลาด เพื่อชำระเงินให้ครบถ้วนได้ตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

3.1.3 ผู้มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครอง

มาตรการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ได้บัญญัติไว้ในส่วนที่ 8 ตั้งแต่มาตรา 55 ถึงมาตรา 63 ซึ่งกำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับผู้มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครอง ขั้นตอนและการอุทธรณ์ โดยเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองมีอำนาจที่จะพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งของฝ่ายปกครองหรือจะมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ซึ่งผู้ได้บังคับบัญชาหรือเจ้าหน้าที่อื่นเป็นผู้ดำเนินการได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง²⁶

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 56²⁷ ได้กำหนดเกี่ยวกับผู้มีอำนาจในการดำเนินการบังคับทางปกครองไว้ โดยผู้มีอำนาจในการดำเนินการบังคับทาง

²⁶ โภคิน พลกุล. (2547). การบังคับคดีปกครอง. *วิชาการปกครอง*, หน้า 10-11.

²⁷ พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539. มาตรา 56 บัญญัติว่า เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองมีอำนาจที่จะพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งของตนได้ตามบทบัญญัติใน

ปกครอง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองนั่นเอง อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองอาจมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ซึ่งอยู่ใต้บังคับบัญชาหรือเจ้าหน้าที่อื่นเป็นผู้ดำเนินการใช้มาตรการบังคับก็ได้ ส่วนหลักเกณฑ์การมอบอำนาจในการดำเนินการพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองนั้นก็จะเป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ข้อ 1 การมอบอำนาจในการดำเนินการพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจทำคำสั่งทางปกครองในราชการบริหารส่วนกลางและราชการบริหารส่วนภูมิภาคให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

ข้อ 2 การมอบอำนาจในการดำเนินการพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจทำคำสั่งทางปกครองในราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ให้เป็นไปตามกฎหมายที่จัดตั้งราชการส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ

ข้อ 3 การมอบอำนาจในการดำเนินการพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจทำคำสั่งทางปกครองในสังกัดรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ให้เป็นไปตามกฎหมายที่จัดตั้งรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐนั้น ๆ

การมอบอำนาจในการดำเนินการพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองของเจ้าหน้าที่ในระหว่างหน่วยงานข้างต้นที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลให้เป็นไปตามความตกลงระหว่างหน่วยงานนั้น ทั้งนี้ ความตกลงดังกล่าวให้ทำเป็นหนังสือและกำหนดตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ที่จะมอบและรับมอบอำนาจไว้ในข้อตกลงนั้นด้วย²⁸

3.1.4 กระบวนการใช้มาตรการบังคับ

เมื่อเจ้าหน้าที่ออกคำสั่งทางปกครองไปแล้ว ถ้าผู้ได้รับคำสั่งทางปกครองไม่เห็นด้วยก็ต้องดำเนินการโต้แย้ง เมื่อผ่านกระบวนการโต้แย้งไปแล้ว ผู้ที่ได้รับคำสั่งทางปกครองต้องปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองดังกล่าว หากผู้รับคำสั่งทางปกครองฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามตามข้อกำหนดในคำสั่งทางปกครอง เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองมีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองเพื่อให้

ส่วนนี้ เว้นแต่จะมีการสั่งให้ทุเลาการบังคับไว้ก่อน โดยเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งนั้นเอง ผู้มีอำนาจพิจารณาคาอุทธรณ์หรือผู้มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยความถูกต้องของคำสั่งทางปกครองดังกล่าว

เจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่งจะมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ซึ่งอยู่ใต้บังคับบัญชาหรือเจ้าหน้าที่อื่นเป็นผู้ดำเนินการก็ได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้เจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองใช้มาตรการบังคับทางปกครองเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของคำสั่งทางปกครอง โดยกระทบกระเทือนผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองน้อยที่สุด

²⁸ กรมการปกครอง, ศรสุวรรณ, เกวลี มโนภินิเวศ และศรีรัตน์ งามนิสัย. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 19. หน้า 28-29.

เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองของตนได้ เว้นแต่เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครอง ผู้มีอำนาจพิจารณา คำอุทธรณ์ หรือผู้มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยความถูกต้องของคำสั่งทางปกครอง จะมีคำสั่งให้ทุเลา การบังคับคดีไว้ก่อนตามมาตรา 56 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539²⁹ ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ต้องใช้มาตรการบังคับทางปกครองเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ของคำสั่งทางปกครอง โดยกระทบกระเทือนผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองน้อยที่สุด

การใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ได้แบ่งประเภทของการบังคับทางปกครองไว้เป็น 3 ประเภท คือ

3.1.4.1 การใช้มาตรการบังคับทางปกครองในกรณีคำสั่งทางปกครองกำหนดให้ชำระเงิน มาตรการบังคับทางปกครองในกรณีคำสั่งทางปกครองกำหนดให้ชำระเงินตามมาตรา 57³⁰ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 นี้ โดยหลักจะนำมาใช้บังคับแก่ กรณีที่บุคคลใด มีหน้าที่ต้องชำระเงินให้แก่รัฐตามความสัมพันธ์ของกฎหมายมหาชน เช่น เงินภาษี อากร ค่าธรรมเนียม ค่าบำรุง เงินเพิ่ม เบี้ยปรับ ค่าปรับ หรือเงินอื่นใดที่กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ มีอำนาจสั่งให้เอกชนชำระได้ หากเป็นความสัมพันธ์ตามละเมิดหรือตามสัญญาจะนำมาตรการนี้มา ใช้บังคับไม่ได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะ เช่น มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติความรับ ผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 เป็นต้น ทั้งนี้เงินในทางปกครองนั้น โดยสภาพจะใช้บังคับแก่ หนี้ที่มีบุคคลจำนวนมาก เช่น หนี้ภาษีค้างชำระของคนจำนวน 20,000 คน หรือหนี้บางรายที่มี จำนวนน้อยมาก เช่น หนี้ภาษีจำนวนรายละ 1,000 บาท จะเห็นได้ว่าเป็นกรณีที่ไมเหมาะสมนำคดี มาฟ้องร้องต่อศาล เพราะจะมีคดีมากจนเกินไปและบางคดีมีทุนทรัพย์ น้อยไม่คุ้มค่าใช้จ่ายในการ ดำเนินคดี³¹

การใช้มาตรการบังคับทางปกครองสำหรับคำสั่งทางปกครองที่กำหนด ให้ชำระเงิน ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข ดังต่อไปนี้

1) หนี้ถึงกำหนดเวลาชำระ

²⁹ นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2553). *กฎหมายปกครอง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 522.

³⁰ มาตรา 57 คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ผู้ใดชำระเงิน ถ้าถึงกำหนดแล้วไม่มีการชำระ โดยถูกต้องครบถ้วน ให้ เจ้าหน้าที่มีหนังสือเตือนให้ผู้นั้นชำระภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ถ้าไม่มีการปฏิบัติตาม คาเตือน เจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้นและขายทอดตลาดเพื่อ ชำระเงินให้ครบถ้วน

วิธีการยึด การอายัดและการขายทอดตลาดทรัพย์สินให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ แพ่งโดยอนุโลม ส่วนผู้มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดหรือขายทอดตลาดให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

³¹ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 23. หน้า 336.

หนี้ตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ผู้รับคำสั่งทางปกครองชำระเงินนั้น จะต้องถึงกำหนดเวลาชำระตามที่ระบุไว้ในคำสั่งทางปกครองเสียก่อน หากผู้รับคำสั่งทางปกครองฝ่าฝืนไม่ชำระหนี้ เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งมีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้

2) ต้องมีหนังสือเตือน

เมื่อหนี้เงินถึงกำหนดเวลาชำระแล้ว ผู้รับคำสั่งทางปกครองไม่ชำระเงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หากเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งทางปกครองประสงค์จะใช้มาตรการบังคับทางปกครองก็ต้องมีคำเตือนเป็นหนังสือให้ผู้รับคำสั่งทางปกครองชำระเงินดังกล่าวภายในเวลาที่กำหนดไว้ในคำเตือนเสียก่อนแต่ต้องไม่น้อยกว่า 7 วัน³² ซึ่งเป็นไปตามหลักการเตือนก่อนใช้มาตรการบังคับทางปกครองดังที่ได้กล่าวไว้แล้วใน บทที่ 2 ถ้าผู้รับคำสั่งทางปกครองนำเงินมาชำระถูกต้องครบถ้วนมาตรการบังคับทางปกครองเป็นอันเสร็จสิ้น

3) การบังคับทางปกครอง

กรณีและผู้รับคำสั่งทางปกครองไม่ปฏิบัติตามคำเตือน เจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยยึด आयัตทรัพย์สินของผู้นั้นขายทอดตลาดเพื่อชำระเงินให้ครบถ้วนได้ ทั้งนี้วิธีการยึด आयัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยอนุโลม ส่วนผู้มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดหรือขายทอดตลาดให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงซึ่งแยกพิจารณาได้ ดังนี้

(1) ผู้มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดหรือขายทอดตลาด

ผู้มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดหรือขายทอดตลาดให้เป็นไปตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

ข้อ 1 การใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยวิธีการยึดหรืออายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้อยู่ได้บังคับของคำสั่งทางปกครอง ให้เป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวง หรือปลัดทบวง ในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นเจ้าหน้าที่ ในสังกัดของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานปลัดกระทรวงหรือสำนักงานปลัดทบวง แล้วแต่กรณี

(2) อธิบดีหรือหัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรม ในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นเจ้าหน้าที่ในสังกัดของ กรมหรือส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรม แล้วแต่กรณี

(3) ผู้ว่าราชการจังหวัด ในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นเจ้าหน้าที่ของราชการส่วนภูมิภาคในจังหวัด

³² ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 23. หน้า 337.

(4) ผู้บริหารกิจการของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นเจ้าหน้าที่ของ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ แล้วแต่กรณี

(5) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายกเทศมนตรี นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด หรือปลัดเมืองพัทยา ในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นเจ้าหน้าที่ในสังกัดของกรุงเทพมหานคร เทศบาลนคร เทศบาลเมือง องค์การบริหาร ส่วนจังหวัด หรือเมืองพัทยา แล้วแต่กรณี

(6) ผู้บริหารหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่นอื่นนอกจาก (5) โดยความเห็นชอบของผู้ว่าราชการจังหวัด ในกรณีที่ ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

(7) รัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมาย ในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นเอกชน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามที่ กฎหมายกำหนด

(8) เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตาม (1) (2) (3) (4) (5) (6) หรือ (7) แล้วแต่กรณี ในกรณีที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองเป็นเอกชนซึ่งได้รับแต่งตั้งหรือได้รับมอบหมายจากเจ้าหน้าที่ดังกล่าว

ข้อ 2 ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามข้อ 1 เป็นผู้ทำคำสั่งทางปกครอง ให้เจ้าหน้าที่ดังกล่าว แล้วแต่ กรณี เป็นผู้มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครอง

ข้อ 3 ความในข้อ 1 และข้อ 2 มิให้ใช้บังคับกับกรณีที่กฎหมายใดกำหนดเรื่องผู้มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัด หรือขายทอดตลาดไว้โดยเฉพาะ

(2) วิธีการยึด อายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สิน

วิธีการยึด อายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยอนุโลม หมายถึง ให้นำบทบัญญัติในภาค 4 ลักษณะ 2 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ³³

ในทางปฏิบัติจึงเกิดปัญหาที่น่าพิเคราะห์เป็นอย่างยิ่งว่า หน่วยงานของรัฐผู้ใช้มาตรการบังคับทางปกครองจะนำบทบัญญัติในภาค 4 ลักษณะ 2 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับได้เพียงใด จากการศึกษาความเห็นของคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองและความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา พิเคราะห์แล้วสามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้

(1.1) อายุความและระยะเวลาการบังคับทางปกครอง

มีปัญหาน่าพิเคราะห์ว่า ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าเสียหายตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 เมื่อเจ้าหน้าที่ไม่ยินยอมชดใช้ การใช้มาตรการบังคับทางปกครองมีกำหนดอายุความเพียงใด

³³ กมลชัย รัตนสวางค์. อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 5. หน้า 157.

คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมีความเห็นว่า การออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้เงินตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 จะต้องออกคำสั่งภายในอายุความตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 คือ 2 ปี นับแต่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ ผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน จึงจะสามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้ ส่วนการดำเนินการบังคับทางปกครองนั้น เมื่อมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ให้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม จึงต้องนำระยะเวลาการบังคับคดีตามมาตรา 271 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ กับมาตรการบังคับทางปกครองโดยอนุโลมด้วย ดังนั้น จึงต้องดำเนินการบังคับให้เสร็จสิ้นภายใน 10 ปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้เงิน³⁴

(1.2) การบังคับตามคำสั่งทางปกครองโดยใช้สิทธิทางศาล

ปัญหาน่าพิจารณาอีกประการหนึ่ง คือ กรณีที่มีการออกคำสั่งทางปกครองให้ชำระเงินแล้วต่อมามีการฟ้องคดีต่อศาลแพ่ง หน่วยงานของรัฐจะยังสามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกามีความเห็นว่า ไม่มีบทบัญญัติในกฎหมายใดที่บัญญัติไว้ว่า การฟ้องคดีต่อศาลจะมีผลทำให้ไม่สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้ ดังนั้น โดยข้อกฎหมายแล้วแม้จะมีการฟ้องร้องต่อศาลแพ่ง หน่วยงานของรัฐยังคงสามารถที่จะใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้ ส่วนการโต้แย้งคำสั่งบังคับทางปกครองเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง³⁵

(1.3) การยึดอายัด และขายทอดตลาด

มีประเด็นที่น่าพิเคราะห์ว่า การใช้มาตรการบังคับทางปกครองจะใช้กับทรัพย์สินที่อยู่ต่างพื้นที่ได้หรือไม่ และการใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยการยึดหรืออายัด และขายทอดตลาดมีขั้นตอนอย่างไร

คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมีความเห็นว่า การใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยวิธีการยึดหรืออายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินตามมาตรา 57 เป็นการบังคับกับทรัพย์สินของผู้ที่อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองที่เรียกให้ชำระเงินโดยไม่คำนึงว่าทรัพย์สินนั้น

³⁴ บันทึกคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง กรณีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (เรื่องเสร็จที่ 719/2546).

³⁵ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) เรื่อง ข้าราชการขอลาออกจากราชการตามโครงการเปลี่ยนเส้นทางชีวิต (เกษียณก่อนกำหนด) และการใช้มาตรการบังคับทางปกครองต่อเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิด (เรื่องเสร็จที่ 548/2544).

ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ใด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง มาตรา 57 ไม่ได้จำกัดพื้นที่สำหรับการใช้มาตรการบังคับทางปกครองไว้ ดังนั้น แม้ทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ผู้ต้องรับผิดชอบใช้คำสั่งใหม่ทดแทนจะอยู่ต่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและอยู่ในต่างจังหวัด เจ้าหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 9 ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ชอบที่จะยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินดังกล่าวได้

โดยที่มาตรา 57 วรรคสอง บัญญัติให้การใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยวิธีการยึดหรืออายัดและการขายทอดตลาดทรัพย์สินให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยอนุโลม ในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่จึงต้องนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งได้แก่บทบัญญัติในลักษณะ 2 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยนำมาใช้ทั้งหมด 1 หลักทั่วไป (มาตรา 271 ถึงมาตรา 302) และหมวด 2 วิธียึดทรัพย์ อายัดทรัพย์ และการจ่ายเงิน (มาตรา 303 ถึงมาตรา 323) ทั้งนี้ การอนุโลมใช้ดังกล่าวจะต้องนำมาใช้บังคับเท่าที่เหมาะสมกับลักษณะของเรื่องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของคำสั่งทางปกครองที่เรียกให้ชำระเงินเท่านั้นตามที่คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเคยให้ความเห็นไว้ในเรื่องเสรีที่ 443/2540 และอาจสรุปขั้นตอนการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินได้ ดังนี้

ก. การยึดเอกสารและสิ่งหามทรัพย์มีรูปร่าง (The seizure of movable and immovable documents)

มาตรา 303³⁶ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจยึดทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยเอาทรัพย์มาอยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่เพื่อรวบรวม แล้วขออนุญาตต่อศาลเพื่อทำการขายทอดตลาดต่อไปได้ ทั้งนี้ มาตรา 303 (1) และ (2) กำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถยึดทรัพย์นั้นมาอยู่ในความดูแลของ เจ้าพนักงานบังคับคดีเองหรือมอบให้บุคคลอื่นดูแลรักษาทรัพย์นั้นแทนได้ แต่เจ้าพนักงานต้อง

³⁶ มาตรา 303 การยึดเอกสารและสิ่งหามทรัพย์มีรูปร่างของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจัดทำโดย

(1) นำเอาเอกสารหรือทรัพย์สินนั้นมาและฝากไว้ ณ สถานที่ใดหรือแก่บุคคลใดตามที่เห็นสมควร และแจ้งการยึดนั้นให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบ หรือ

(2) มอบไว้ในความอารักขาของลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยความยินยอมของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือมอบไว้ในอารักขาของบุคคลอื่นใดซึ่งครอบครองทรัพย์สินนั้นอยู่และแจ้งการยึดให้ลูกหนี้หรือบุคคลเช่นว่านั้นทราบ กับต้องกระทำให้การยึดนั้นเห็นประจักษ์แจ้งโดยการประทับตราหรือกระทำโดยวิธีอื่นใดที่สมควร

การยึดสิ่งหามทรัพย์มีรูปร่างนั้น ครอบคลุมไปถึงดอกผลแห่งทรัพย์นั้นด้วย

แจ้งการยึดให้ลูกหนี้ทราบด้วย จากบทบัญญัติดังกล่าว เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการตามคำสั่งให้ใช้มาตรการบังคับทางปกครองย่อมมีอำนาจเอาทรัพย์สินมาอยู่ในความดูแลของตนได้ แต่ต้องแจ้งการยึดให้ผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองทราบด้วย

ข. การยึดทรัพย์สิน (Seizing property)

มาตรา 304³⁷ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีนำหนังสือสำคัญสำหรับทรัพย์สินมารักษาไว้ และแจ้งการยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานที่ดินทราบ และหากหนังสือสำคัญยังไม่ได้ออกหรือนำมาแสดงไม่ได้หรือหาไม่พบ ให้ถือว่าการที่ได้แจ้งการยึดต่อลูกหนี้และเจ้าพนักงานที่ดินถือเป็นการยึดที่สมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว ดังนั้น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติตามคำสั่งให้ใช้มาตรการบังคับทางปกครองจะต้องนำหนังสือสำคัญสำหรับทรัพย์สินมารักษาไว้ และแจ้งการยึดให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดและเจ้าพนักงานที่ดินทราบ

ค. การอายัดสินทรัพย์ (Asset freeze)

มาตรา 310 ทวิ³⁸ และมาตรา 311³⁹ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กำหนดการอายัดไว้ว่า ให้อายัดโดยคำสั่งอายัดซึ่งศาลออกให้แก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษามาที่เจ้าหน้าที่

³⁷ มาตรา 304 การยึดอสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจัดทำโดยนำเอาหนังสือสำคัญสำหรับทรัพย์สินนั้นมาและฝากไว้ ณ สถานที่ใด หรือแก่บุคคลใดตามที่เห็นสมควร และแจ้งการยึดนั้นให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานที่ดินผู้มีหน้าที่ทราบ ให้เจ้าพนักงานที่ดินบันทึกการยึดไว้ในทะเบียน ถ้าหนังสือสำคัญยังไม่ได้ออก หรือนำมาแสดงไม่ได้ หรือหาไม่พบ ให้ถือว่าการที่ได้แจ้งการยึดต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานที่ดินนั้น เป็นการยึดตามกฎหมายแล้ว

การยึดอสังหาริมทรัพย์นั้น ครอบคลุมไปถึงเครื่องอุปโภคและดอกผลที่ดินของอสังหาริมทรัพย์นั้นด้วย เว้นแต่จะได้มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ดอกผลธรรมดาที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องเป็นผู้เก็บเกี่ยว หรือบุคคลอื่นเก็บเกี่ยวในนามลูกหนี้นั้น เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้แจ้งเป็นหนังสือให้ทราบในขณะที่ทำการยึดว่า จะทำการเก็บเกี่ยวเองแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจจัดให้เก็บเกี่ยวดอกผลนั้นได้เมื่อถึงกำหนด และทำการขายทอดตลาดตามบทบัญญัติในลักษณะนี้

³⁸ มาตรา 310 ทวิ ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิเรียกร้องต่อบุคคลภายนอกให้ชำระเงินจำนวนหนึ่งหรือเรียกให้ส่งมอบสิ่งของนอกจากที่กำหนดไว้ในมาตรา 310 ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีอายัดและจำหน่ายไปตามที่บัญญัติไว้ในห้ามมาตราต่อไปนี้

³⁹ มาตรา 311 สิทธิเรียกร้องซึ่งระบุไว้ในมาตรา 310 ทวิ นั้น ให้อายัดได้โดยคำสั่งอายัดซึ่งศาลได้ออกให้ตามที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้ยื่นคำขอโดยทนายเป็นคาร้องฝ่ายเดียวและเจ้าหน้าที่ได้นำส่งให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและบุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบเพื่อการชำระหนี้หรือส่งมอบสิ่งของนั้น

ร้องขอ ห้ามลูกหนี้ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามสิทธิเรียกร้องให้งดเว้นการจำหน่ายสิทธิเรียกร้องตั้งแต่ได้ส่งคำสั่งนั้นให้ลูกหนี้ และมีข้อห้ามบุคคลภายนอกซึ่งเป็นลูกหนี้ตามสิทธิเรียกร้องไม่ให้ชำระเงินหรือส่งมอบสิ่งของให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ให้ชำระเงินหรือส่งมอบให้แก่ศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดี ณ เวลาหรือภายในเวลาที่กำหนดไว้ ดังนั้น ในการดำเนินการของเจ้าหนี้ที่จะต้องมีการสั่งของหัวหน้าหน่วยงานของรัฐไปยังเจ้าหน้าที่ผู้กระทำความผิดให้งดเว้นหรือห้ามจำหน่ายจ่ายโอนสิทธิเรียกร้อง และห้ามบุคคลภายนอกซึ่งเป็นลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องส่งมอบ โอนทรัพย์สิน สิทธิหรือเงินให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้กระทำความผิดแต่ให้ส่งมอบแก่เจ้าหน้าที่แทน

ง. การขายทอดตลาดทรัพย์สิน (Auction of property)

คณะกรรมการวิधिปฏิบัติราชการทางปกครองได้เคยวินิจฉัยในเรื่องเสรีที่ 173/2551 ว่าการดำเนินการขายทอดตลาดจะต้องนำประมวลกฎหมายวิधिพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งในการอนุโลมใช้จะต้องเทียบเคียงอำนาจของผู้พิพากษามาเป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิधिปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ดังนั้น ผู้มีอำนาจในการอนุมัติให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ได้ทำการยึดหรือทำการอายัดตามการใช้มาตรการบังคับทางปกครองจึงได้แก่ เจ้าหนี้ที่ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงฉบับดังกล่าว สำหรับแนวทางปฏิบัติ หน่วยงานผู้ใช้มาตรการบังคับทางปกครองอาจสอบถามแนวทางในการดำเนินการจากหน่วยงานที่มีประสบการณ์ในการยึด อายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สิน เช่น กรมบังคับคดี หรือกรมสรรพากร เพื่อที่จะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง⁴⁰

(1.4) สินทรัพย์ที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี (Assets that are not subject to enforcement)

เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจกำหนดไว้ในหมายบังคับคดีให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจอายัดสิทธิเรียกร้องตามมาตรา 310 ทวิ ก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ถือว่าคำสั่งอายัดของเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นคำสั่งอายัดของศาล

คำสั่งอายัดนั้น อาจออกให้ได้ไม่ว่าหนี้ของบุคคลภายนอกนั้นจะมีข้อโต้แย้งหรือมีข้อจำกัดหรือ เงื่อนไข หรือว่าได้กำหนดจำนวนไว้แน่นอนหรือไม่

คำสั่งนั้นต้องมีข้อห้ามลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้งดเว้นการจำหน่ายสิทธิเรียกร้องตั้งแต่ได้ส่งคำสั่งนั้นให้ และมีข้อห้ามบุคคลภายนอกไม่ให้ชำระเงินหรือส่งมอบสิ่งของให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ให้ชำระหรือส่งมอบให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดี ณ เวลาหรือภายในเวลาที่กำหนดไว้ในคำสั่ง

⁴⁰ บันทึกคณะกรรมการวิधिปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่อง แนวทางการใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับทรัพย์สินที่อยู่ต่างพื้นที่และความคุ้มครองตามกฎหมายของเจ้าหนี้ที่ผู้ใช้มาตรการบังคับทางปกครอง (เรื่องเสรีที่ 673/2551).

มีปัญหาหน้าพิเคราะห์ว่า ทรัพย์สิน เงิน หรือสิทธิเรียกร้องใดบ้างที่ไม่ตกอยู่ภายใต้มาตรการบังคับทางปกครองโดยวิธีการยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินตาม มาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมีความเห็นว่า โดยที่มาตรา 285⁴¹ และ มาตรา 286⁴² แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้กำหนดประเภทของทรัพย์สิน เงิน หรือสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีไว้ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองลูกหนี้ตามคำพิพากษามีให้ได้รับความกระทบกระเทือนในชีวิตความเป็นอยู่จนเกินสมควรแก่เหตุ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาลักษณะของเรื่องแล้ว เห็นว่าผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทาง

⁴¹ มาตรา 285 ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไปนี้ ย่อมไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

(1) เครื่องนุ่งห่มหลับนอนหรือเครื่องใช้ในครัวเรือนหรือเครื่องใช้สอยส่วนตัว โดยประมาณรวมกันราคาไม่เกินห้าหมื่นบาท ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร ศาลจะกำหนดทรัพย์สินดังกล่าวที่มีราคาเกินห้าหมื่นบาท ให้เป็นทรัพย์สินที่ไม่ต้องอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีก็ได้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความจำเป็นตามฐานะของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

(2) เครื่องมือหรือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการเลี้ยงชีพหรือประกอบวิชาชีพ โดย ประมาณรวมกันราคาไม่เกินหนึ่งแสนบาท แต่ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีค่าขอ โดยทำเป็นคำร้องต่อศาลขออนุญาตยึดหน่วงและใช้เครื่องมือหรือเครื่องใช้อื่นจำเป็นเพื่อดำเนินการเลี้ยงชีพหรือการประกอบ วิชาชีพ อันมีราคาเกินกว่าจำนวนราคาค้างกล่าวแล้ว ให้ศาลมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจอนุญาตหรือไม่อนุญาตภายในบังคับแห่งเงื่อนไข ตามที่ศาลเห็นสมควร

(3) วัตถุ เครื่องใช้ และอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ทำหน้าที่แทนหรือช่วยอวัยวะของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

(4) ทรัพย์สินอย่างใดที่โอนกันไม่ได้ตามกฎหมาย หรือตามกฎหมายขอมไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

⁴² มาตรา 286 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น เงินหรือสิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไปนี้ ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

(1) เบี้ยเลี้ยงชีพซึ่งกฎหมายกำหนดไว้และเงินรายได้เป็นคราว ๆ อันบุคคลภายนอกได้ยกให้เพื่อเลี้ยงชีพเป็นจำนวนรวมกันไม่เกินเดือนละหนึ่งหมื่นบาทหรือตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร

(2) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ เบี้ยหวัด หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของข้าราชการ เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างในหน่วยราชการ และเงินสงเคราะห์ บำนาญ หรือบำเหน็จที่หน่วยราชการได้จ่ายให้แก่คู่สมรสหรือญาติที่ยังมีชีวิตของบุคคลเหล่านั้น

(3) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าชดใช้ เงินสงเคราะห์ หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงาน นอกจากที่กล่าวไว้ใน (2) ที่นายจ้างจ่ายให้แก่บุคคลเหล่านั้น หรือคู่สมรส หรือญาติที่ยังมีชีวิตของบุคคลเหล่านั้น เป็นจำนวนรวมกันไม่เกินเดือนละหนึ่งหมื่นบาท หรือตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร

(4) เงินฉापนกิจสงเคราะห์ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับอันเนื่องมาแต่ความตายของ บุคคลอื่นเป็นจำนวนตามที่จำเป็นในการดำเนินการฉापนกิจศพตามฐานะของผู้ตายที่ศาลเห็นสมควร

ปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินก็สมควรได้รับการคุ้มครองในลักษณะเดียวกันกับลูกหนี้ตามคำพิพากษา ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงชอบที่จะนำหลักเกณฑ์เกี่ยวกับทรัพย์สิน เงิน หรือสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีตามมาตรา 285 และมาตรา 286 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับกับ การใช้มาตรการบังคับทางปกครอง โดยวิธีการยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินตามมาตรา 57 ด้วยโดยอนุโลม⁴³

(1.5) คำอุทธรณ์เนียมการยึด อายัดทรัพย์สิน และการขายทอดตลาด

มีปัญหาน่าพิเคราะห์ว่า คำอุทธรณ์เนียมการยึด อายัดทรัพย์สิน และการขายทอดตลาด ตามตารางท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง สามารถนำมาใช้กับมาตรการบังคับทางปกครอง โดยวิธีการยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมีความเห็นว่า มาตรา 57 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในส่วนที่ว่าด้วยการยึด การอายัด และการขายทอดตลาดทรัพย์สินมาใช้บังคับกับวิธีการยึด การอายัด และการขายทอดตลาดทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองโดยอนุโลม ดังนั้น หากหน่วยงานรัฐมีค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการยึด การอายัด และการขายทอดตลาดทรัพย์สิน หน่วยงานของรัฐก็สามารถเรียกเก็บค่าอุทธรณ์เนียมได้ในอัตราเดียวกับที่กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตามตารางท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตาราง 5 ค่าธรรมเนียมเจ้าพนักงานบังคับคดี โดยค่าธรรมเนียมจะหักจากราคาทรัพย์สินที่ขายทอดตลาดได้ก่อนที่จะนำมาชำระให้แก่เจ้าหนี้⁴⁴

3.1.4.2 การใช้มาตรการบังคับทางปกครองในกรณีคำสั่งทางปกครองกำหนดให้กระทำการหรือละเว้นกระทำการ

การบังคับทางปกครองที่กำหนดให้กระทำการหรือละเว้นกระทำการเป็นการบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองที่ใช้มาตรการให้ผู้รับคำสั่งเกิดภาระและหน้าที่ ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของฝ่ายปกครองอย่างหนึ่ง เช่น คำสั่งรื้อถอนหรือปลดป้ายโฆษณา ที่ไม่ได้รับอนุญาต คำสั่ง

⁴³ บันทึกคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่อง วิธีปฏิบัติในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองและทรัพย์สิน เงิน หรือสิทธิเรียกร้องที่ไม่อยู่ภายใต้มาตรการบังคับทางปกครองโดยวิธีการยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 (เรื่องเสร็จที่ 443/2550).

⁴⁴ บันทึกคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองกรณีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (เรื่องเสร็จที่ 719/2546).

ห้ามมิให้อาบน้ำหรือ ซักล้างสิ่งใด ๆ บนถนนสาธารณะซึ่งมิได้จัดเพื่อการนั้น หรือคำสั่งให้ส่งเอกสารรายงานข้อเท็จจริง หรือให้รื้อถอนอาคารที่ผิดกฎหมาย เป็นต้น หากผู้รับคำสั่งทางปกครองฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครอง พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 58 และมาตรา 59 ได้กำหนดมาตรการบังคับทางปกครองและกระบวนการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

1) มาตรการในการบังคับทางปกครอง

คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ผู้รับคำสั่งทางปกครองต้องกระทำการหรือ ละเว้นกระทำการ หากผู้รับคำสั่งทางปกครองฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม ในกรณีนี้อาจเป็นอันตรายต่อผู้อื่น หรือเสียหายต่อสังคม แต่เดิมเจ้าหน้าที่จะนำกฎหมายอาญามาใช้บังคับเพื่อลงโทษ แต่การลงโทษทางอาญา (Criminal punishment) ก็มิได้หมายความว่า ผู้นั้นจะต้องปฏิบัติตามคำสั่ง และหากรอให้ฟ้องศาลเพื่อบังคับตามคำสั่งก็จะเป็นอุปสรรคแก่การดำเนินกิจกรรมทางปกครองซึ่งเป็นผลเสียต่อประโยชน์ส่วนรวม⁴⁵

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 58⁴⁶ ได้กำหนดมาตรการบังคับทางปกครองในกรณีที่คำสั่งทางปกครองกำหนดให้กระทำการหรือละเว้นกระทำการ ดังนี้

(1) เจ้าหน้าที่ดำเนินการด้วยตนเองหรือมอบหมายให้บุคคลกระทำการแทน

กรณีนี้ใช้กับคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ผู้รับคำสั่งทางปกครองต้องกระทำการ เช่น อาคารใดทรุดโทรมหรือรกรุงรังจนอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้อยู่อาศัย เจ้าหน้าที่สั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารแก้ไขเปลี่ยนแปลงรื้อถอนอาคารหรือสิ่งใดซึ่งต่อเนื่องกับอาคารได้ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 หรือ ในกรณีที่พบว่าผู้ใดติดตั้ง แฉนวนวาง หรือกองสิ่งใดในเขตทางหลวงในลักษณะเป็นการกีดขวางหรืออาจเป็นอันตรายแก่ยานพาหนะ เจ้าหน้าที่อาจสั่งให้ผู้นั้นรื้อถอน ทำลาย หรือขนย้ายได้ ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติทางหลวง

⁴⁵ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์. อ้างแล้ว เชมอรธที่ 23. หน้า 338.

⁴⁶ มาตรา 58 คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้กระทำหรือละเว้นกระทำ ถ้าผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) เจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการด้วยตนเองหรือมอบหมายให้บุคคลอื่นกระทำการแทน โดยผู้อยู่ในบังคับของคำสั่ง ทางปกครองจะต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายและเงินเพิ่มในอัตราร้อยละสิบห้าต่อปีของค่าใช้จ่ายดังกล่าวแก่เจ้าหน้าที่

(2) ให้มีการชำระค่าปรับทางปกครองตามจำนวนที่สมควรแก่เหตุแต่ต้องไม่เกินสองหมื่นบาทต่อวัน เจ้าหน้าที่ระดับใดมีอำนาจกำหนดค่าปรับทางปกครองจำนวนเท่าใดสำหรับในกรณีใด ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง.

พ.ศ. 2535 ซึ่งหากผู้รับคำสั่งทางปกครองฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม เจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าดำเนินการเองได้เพื่อก่อให้เกิดผลตามคำสั่งทางปกครองดังกล่าว⁴⁷ แต่ถ้าเป็นกรณีที่คำสั่งทางปกครองกำหนดให้ผู้รับคำสั่งทางปกครองกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะต้องทำเองเฉพาะตัวหรือโดยสภาพไม่สามารถเข้าดำเนินการแทนได้ เจ้าหน้าที่ไม่อาจนำมาตรการบังคับทางปกครองนี้มาใช้บังคับได้⁴⁸

ในการเข้าดำเนินการแทนนี้ เจ้าหน้าที่ที่จะเข้าดำเนินการด้วยตนเองหรือจะมอบหมายให้บุคคลอื่นกระทำการแทนก็ได้ บุคคลอื่นนั้นอาจเป็นเจ้าหน้าที่เองหรือเอกชนที่ได้รับมอบหมายก็ตาม โดยผู้รับคำสั่งทางปกครองจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายและเงินเพิ่ม (Extra money) ในอัตราร้อยละ 25 ต่อปีของค่าใช้จ่ายดังกล่าว เนื่องจากรัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในส่วนที่เกิดจากการที่ผู้รับคำสั่งทางปกครอง ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครอง ซึ่งไม่ใช่ภาระที่รัฐจะต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายดังกล่าว

(2) กำหนดค่าปรับทางปกครอง

กรณีนี้ใช้กับคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ผู้รับคำสั่งทางปกครองต้องกระทำการหรือละเว้นกระทำการ และผู้รับคำสั่งทางปกครองฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครอง ซึ่งเจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยการเข้าดำเนินการแทนได้ แต่เจ้าหน้าที่มีความประสงค์ให้ผู้รับคำสั่งทางปกครองดำเนินการเองไม่ว่าด้วยสาเหตุใด เช่น เจ้าหน้าที่มีภาระงานราชการมาก หรือการดำเนินการเองอาจจะได้ไม่คุ้มเสียโดยชั่งน้ำหนักกับประโยชน์ของส่วนรวม เป็นต้น หรือเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถเข้าดำเนินการแทนหรือไม่

สามารถมอบหมายให้ผู้อื่นดำเนินการแทนได้ กรณีนี้เจ้าหน้าที่สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยการกำหนดค่าปรับรายวันตามสมควรแก่เหตุ แต่ต้องไม่เกินสองหมื่นบาทต่อวัน ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ระดับใดมีอำนาจกำหนดค่าปรับทางปกครองจำนวนเท่าใดให้เป็นไปตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

ข้อ 1 เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองในกรณีที่ ผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครอง ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม ได้แก่

(1) รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองได้ไม่เกินสองหมื่นบาทต่อวัน สำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร

⁴⁷ กมลกานต์ ศรสวรรณ, เภวดี มโนภินิเวศ และศรีรัตน์ งามนิสัย. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 19. หน้า 35.

⁴⁸ กมลชัย รัตนสกวาส์. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5. หน้า 152.

(2) คณะกรรมการตามกฎหมายมีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองได้ไม่เกินสองหมื่นบาทต่อวัน สำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร

(3) ปลัดกระทรวง อธิบดี หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเทียบเท่าปลัดกระทรวงหรืออธิบดี มีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองได้ไม่เกิน หนึ่งหมื่นห้าพันบาทต่อวัน สำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร

(4) ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองได้ไม่เกินหนึ่งหมื่นห้าพันบาทต่อวัน สำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองที่อยู่ในเขตจังหวัดหรือเขตกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณี

(5) หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดมีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองได้ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทต่อวัน สำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองที่อยู่ในเขตจังหวัด

(6) นายอำเภอมีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองได้ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทต่อวัน สำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองที่อยู่ในเขตอำเภอ

(7) ผู้บริหารท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่นมีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองได้ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทต่อวัน สำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองที่อยู่ในเขตอำนาจ

(8) ผู้แทนของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐมีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองได้ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทต่อวัน สำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร

(9) พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายมีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองได้ไม่เกินห้าพันบาทต่อวัน สำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองที่อยู่ในเขตอำนาจ

(10) เอกชนซึ่งได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองของรัฐอาจใช้มาตรการปรับทางปกครองได้ สำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองทุกท้องที่ ทั่วราชอาณาจักร โดยเสนอให้รัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมาย เป็นผู้พิจารณากำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองเป็นรายกรณีไป แต่ทั้งนี้ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทต่อวัน

ข้อ 2 ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตามข้อ 1 (3) (4) (5) (6) (7) (8) และ (9) เห็นว่าการกำหนดจำนวนค่าปรับ ทางปกครองตามอำนาจที่มีอยู่ไม่เพียงพอที่จะให้บรรลุดำเนินการตามประสงค์เจ้าหน้าที่ อาจเสนอผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจกำกับหรือควบคุมดูแลซึ่งมีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองสูงกว่าตนเป็นผู้กำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครอง ก็ได้

ข้อ 3 ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองดำเนินการ บังคับให้มีการชำระค่าปรับทางปกครองทุกสิบห้าวัน

ข้อ 4 ให้เจ้าหน้าที่ออกใบเสร็จรับเงินให้แก่ผู้ที่ชำระค่าปรับไว้เป็นหลักฐาน ใบเสร็จรับเงินให้มีข้อความแสดงว่าเป็นค่าปรับทางปกครองตามกรณีใดและให้บันทึกการชำระ ค่าปรับทางปกครองไว้ในต้นเรื่องด้วย

2) กระบวนการบังคับทางปกครอง

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 59⁴⁹ และมาตรา 60⁵⁰ ได้กำหนดกระบวนการบังคับทางปกครองในกรณีที่คำสั่งทางปกครองกำหนดให้กระทำการ หรือละเว้นกระทำการ ดังนี้

(1) เจ้าหน้าที่จะต้องมีคำเตือนเป็นหนังสือให้มีการกระทำหรือละเว้นการ กระทำตามคำสั่งทางปกครองภายในระยะเวลาที่กำหนดตามสมควรแก่กรณี ทั้งนี้ คำเตือนจะ กำหนดไปพร้อมกับคำสั่งทางปกครองก็ได้

(2) คำเตือนต้องระบุ

(2.1) มาตรการบังคับทางปกครองที่จะใช้ กล่าวคือ เจ้าหน้าที่จะเข้าดำเนินการ เองหรือมอบหมายให้บุคคลใดดำเนินการแทน หรือจะใช้มาตรการกำหนดค่าปรับทางปกครอง โดยจะกำหนดมากกว่าหนึ่งมาตรการในคราวเดียวกันไม่ได้

⁴⁹ มาตรา 59 ก่อนใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามมาตรา 58 เจ้าหน้าที่จะต้องมีคำเตือนเป็นหนังสือให้มีการ กระทำหรือละเว้นกระทำตามคำสั่งทางปกครองภายในระยะเวลาที่กำหนดตามสมควรแก่กรณี คำเตือนดังกล่าวจะ กำหนดไปพร้อมกับคำสั่งทางปกครองก็ได้

คำเตือนนั้นจะต้องระบุ

(1) มาตรการบังคับทางปกครองที่จะใช้ให้ชัดเจน แต่จะกำหนดมากกว่าหนึ่งมาตรการในคราวเดียวกัน ไม่ได้

(2) ค่าใช้จ่ายในการที่เจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการด้วยตนเองหรือมอบหมายให้บุคคลอื่นกระทำการแทนหรือ จำนวนค่าปรับทางปกครองแล้วแต่กรณี

การกำหนดค่าใช้จ่ายในคดีอื่น ไม่เป็นการตัดสิทธิที่จะเรียกค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น หากจะต้องเสียค่าใช้จ่าย จริงมากกว่าที่ได้กำหนดไว้

⁵⁰ มาตรา 60 เจ้าหน้าที่จะต้องใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามที่กำหนดไว้ในคำเตือนตามมาตรา 59 การ เปลี่ยนแปลงมาตรการจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อปรากฏว่ามาตรการที่กำหนดไว้ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์

ถ้าผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองต่อสู้ขัดขวางการบังคับทางปกครอง เจ้าหน้าที่อาจใช้กำลังเข้า ดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามมาตรการบังคับทางปกครองได้ แต่ต้องกระทำโดยสมควรแก่เหตุ ในกรณีจำเป็น เจ้าหน้าที่อาจขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานตำรวจได้

(2.2) จำนวนเงินค่าใช้จ่ายโดยประมาณในการที่เจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการเอง หรือมอบหมายให้บุคคลอื่นดำเนินการแทน หรือจำนวนค่าปรับทางปกครองรายวันแล้วแต่กรณี เพื่อให้ผู้รับคำสั่งทางปกครองทราบล่วงหน้าว่าหากตนฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครอง จะทำให้ตนมีภาระหนักมากขึ้นยิ่งกว่าเดิม

(2.3) เจ้าหน้าที่ควรจะต้องแจ้งต่อไปด้วยว่าค่าใช้จ่ายโดยประมาณการที่กำหนดไว้ นั้นไม่ตัดสิทธิเจ้าหน้าที่ในการเรียกค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น หากจะต้องเสียค่าใช้จ่ายมากกว่าที่ได้กำหนดประมาณการนั้นไว้

(3) เจ้าหน้าที่จะต้องใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามที่กำหนดไว้ในคำเดือน การเปลี่ยนแปลงมาตรการจะกระทำได้อีกต่อเมื่อปรากฏว่ามาตรการที่กำหนดไว้ นั้นไม่บรรลุผลตาม วัตถุประสงค์ ซึ่งหมายความว่า เจ้าหน้าที่ได้ระบุไว้ในคำเดือนว่าจะใช้มาตรการปรับทางปกครอง รายวัน แต่ปรากฏว่าผู้รับคำสั่งทางปกครองก็ไม่ได้ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองแต่อย่างใด เจ้าหน้าที่อาจเปลี่ยนแปลงมาใช้มาตรการบังคับทางปกครอง โดยเข้าดำเนินการเองหรือจะมอบหมาย ให้บุคคลอื่นกระทำการแทน ในกรณีเช่นนี้เจ้าหน้าที่จะต้องมีคำเดือนให้ผู้รับคำสั่งทางปกครอง อีกครั้งหนึ่ง ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ไม่ได้ใช้มาตรการบังคับทางปกครองรายวันมาแต่เริ่มแรก แต่ใช้ มาตรการเข้าดำเนินการแทนหรือมอบหมายให้บุคคลอื่นเข้าดำเนินการแทนแล้ว ซึ่งนับว่าเป็น มาตรการเด็ดขาดขั้นสุดท้ายแล้ว (Ultima Ratio) เจ้าหน้าที่จะหวนกลับมาใช้มาตรการกำหนด ค่าปรับทางปกครองรายวันอีกไม่ได้

(4) ในระหว่างที่เจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครอง หากผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครอง ซึ่งได้แก่ ผู้รับคำสั่งทางปกครอง บริวาร หรือผู้อาศัยอยู่ใน สถานที่ที่จะต้องดำเนินการตามคำสั่งทางปกครอง โดยละเมิดสิทธิของผู้รับคำสั่งทางปกครอง ต่อผู้ขัดขวางการบังคับทางปกครอง เจ้าหน้าที่อาจใช้กำลังเข้าดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งทาง ปกครองได้ แต่ต้องกระทำโดยสมควรแก่เหตุ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจกระทำการแก่เจ้าหน้าที่ ว่าถ้าได้กระทำโดยสมควรแก่เหตุแล้วการกระทำโดยใช้กำลังนั้นหากมีผลทำให้ผู้อื่นรับอันตราย แก่กายหรือจิตใจ หรือทำให้เสรีภาพของผู้อื่น ได้รับการกระทบกระเทือนหรือทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่น ได้รับความเสียหายก็ตาม เจ้าหน้าที่และบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการแทนเจ้าหน้าที่นั้นไม่ ต้องรับผิดชอบทางอาญาและทางแพ่ง นอกจากนั้น ในกรณีจำเป็นเจ้าหน้าที่อาจขอความช่วยเหลือจาก เจ้าพนักงานตำรวจได้ ซึ่งในทางปฏิบัติหากจะต้องมีการเผชิญหน้าถึงขั้นต้องใช้กำลังแล้ว เจ้าหน้าที่ คงจะต้องขอความช่วยเหลือจากกำลังเจ้าพนักงานตำรวจที่มีเขตอำนาจในท้องที่นั้นหรืออาจต้อง มอบหมายให้เจ้าพนักงานตำรวจเป็นผู้ดำเนินการแทน⁵¹

⁵¹ กมลชัย รัตนสกววงศ์. อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 5. หน้า 153-155.

3.1.4.3 การใช้มาตรการบังคับทางปกครองในกรณีเร่งด่วน

ในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยทั่วไป เจ้าหน้าที่ที่จะต้องออกคำสั่งทางปกครองให้ผู้รับคำสั่งทางปกครองทราบหน้าที่ของตนเสียก่อน หากผู้รับคำสั่งทางปกครองฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครอง เจ้าหน้าที่จึงใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามขั้นตอนด้วยความละมุนละม่อม⁵² แต่ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการบังคับทางปกครองโดยไม่ต้องออกคำสั่งทางปกครองเพื่อให้กระทำการหรือละเว้นกระทำการ รวมทั้งไม่ต้องมีคำเตือนแจ้งให้ทราบเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายที่มีโทษทางอาญา หรือมิให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะ ในการบังคับทางปกครองโดยทั่วไป เมื่อผู้รับคำสั่งทางปกครองได้รับคำสั่งทางปกครองแล้วไม่ปฏิบัติตาม เจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติ ตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อบังคับการให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองต่อไป แต่ในกรณีมีความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายที่มีโทษทางอาญา หรือมิให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์สาธารณะได้ เช่น การวางสิ่งของกีดขวางทางจราจร ซึ่งไม่ทราบว่าเป็นของผู้ใด หรือเกิดสารพิษจากโรงงานแพร่กระจายออกนอกโรงงาน เช่นนี้เจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองในกรณีเร่งด่วนได้ การใช้มาตรการบังคับทางปกครองในกรณีเร่งด่วนมีบัญญัติในมาตรา 58 วรรคสาม⁵³ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ซึ่งกำหนดเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(1) ต้องเป็นกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องบังคับการ โดยเร่งด่วน ไม่สามารถดำเนินการบังคับทางปกครองโดยวิธีปกติได้

(2) ต้องเป็นการดำเนินการบังคับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะป้องกันมิให้มีการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายที่มีโทษทางอาญาหรือมิให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะ

⁵² กมลชัย รัตนสกววงศ์. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5. หน้า 155.

⁵³ มาตรา 58 คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้กระทำหรือละเว้นกระทำ ถ้าผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองฝ่าฝืนหรือไม่ ปฏิบัติตาม เจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

๑๗๑

๑๗๑

ในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องบังคับการ โดยเร่งด่วนเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายที่มีโทษทางอาญาหรือมิให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะ เจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยไม่ต้องออกคำสั่งทางปกครองให้ กระทำหรือละเว้นกระทำก่อนก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องกระทำโดยสมควรแก่เหตุและภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตน

(3) ในการดำเนินการบังคับนั้น เจ้าหน้าที่จะต้องกระทำโดยสมควรแก่เหตุและภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตนเท่านั้น⁵⁴

มาตรการบังคับทางปกครองโดยทันทีในกรณีเร่งด่วนนี้จะใช้ในกรณีไม่พบบุคคลที่จะอยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองหรือในกรณีไม่อาจสั่งการและทำหนังสือเตือนก็ได้ เช่น การวางสิ่งของกีดขวางทางจราจรซึ่งไม่ทราบว่าเป็นของผู้ใด หรือเกิดอุบัติเหตุสารพิษจากโรงงานแพร่กระจายมานอกโรงงาน ซึ่งเจ้าหน้าที่มีความจำเป็นต้องเข้าระงับเหตุอย่างเร่งด่วน เป็นต้น

การใช้มาตรการบังคับทางปกครองในกรณีเร่งด่วนนั้น ในทางทฤษฎีมีความเห็นขัดแย้งกันอยู่ ซึ่งฝ่ายหนึ่งเห็นว่าการดำเนินการดังกล่าวเป็นรูปแบบพิเศษของการกระทำทางปกครองที่มีลักษณะเป็นการกระทำทางกายภาพโดยมีการใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยทันที โดยที่ผู้ถูกบังคับตามมาตรการนั้น ไม่มีโอกาสได้ทราบถึงคำสั่งทางปกครองมาก่อน แต่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า กรณีเป็นการออกคำสั่งทางปกครองแต่รวมถึงขั้นตอนต่าง ๆ รวมทั้งขั้นตอนการออกคำเตือนและการลงมือใช้มาตรการบังคับไว้เป็นขั้นตอนเดียวกัน⁵⁵ ในประเด็นนี้พิเคราะห์แล้วเห็นว่าการใช้มาตรการบังคับทางปกครองในกรณีเร่งด่วนเป็นการบังคับทางปกครองเพื่อมิให้มีการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายที่มีโทษทางอาญาหรือมิให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะ ดังนั้นจึงไม่สามารถออกคำสั่งทางปกครองหรือมีหนังสือเตือนได้ทันที

3.1.5 การอุทธรณ์คำสั่งบังคับทางปกครอง

การอุทธรณ์คำสั่งบังคับทางปกครองมีบัญญัติไว้ในมาตรา 62⁵⁶ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นไปตามแนวความคิดมาตรการบังคับทางปกครองอาจถูกโต้แย้งได้ดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 คำสั่งในกระบวนการบังคับทางปกครองที่อาจอุทธรณ์ได้ หมายถึง คำสั่งในกระบวนการบังคับทางปกครองที่โดยตัวของคำสั่งนั่นเองก็มีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง กล่าวคือ

1) กรณีการบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน ได้แก่ คำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้รับคำสั่งทางปกครอง แต่คำสั่งเตือนให้ชำระเงินภายในกำหนดไม่ถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครอง ซึ่งแนวคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่วินิจฉัยว่าหนังสือเตือนให้ชำระเงินไม่ถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครอง ได้แก่

⁵⁴ วิจิตร วอนเพียร. (2549). *ปัญหาการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 126.

⁵⁵ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์. อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 23. หน้า 344.

⁵⁶ มาตรา 62 บัญญัติว่า ผู้ถูกดำเนินการตามมาตรการบังคับทางปกครองอาจอุทธรณ์การบังคับทางปกครองนั้นได้ การอุทธรณ์การบังคับทางปกครองให้ใช้หลักเกณฑ์และวิธีการเดียวกันกับการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง.

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 257/2553 กรณีที่ผู้ถูกฟ้องคดีมีหนังสือ ลงวันที่ 17 กรกฎาคม 2552 แจ้งเตือนให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ก็เป็นเพียงการแจ้งเตือนก่อนที่ผู้ถูกฟ้องคดี จะใช้มาตรการบังคับทางปกครองตาม มาตรา 57 แห่ง พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เพื่อจัดให้มีคำสั่งทางปกครอง มิใช่คำสั่งที่มีผลกระทบต่อสิทธิผู้ฟ้องคดีที่จะขอให้ศาล เพิกถอนได้

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 103/2553 ส่วนกรณีผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ได้มีหนังสือลงวันที่ 18 ตุลาคม 2548 แจ้งเตือนให้ผู้ฟ้องคดีนำเงินค่าสินไหมทดแทนมาชำระตามคำสั่งเทศบาลตำบล วานรนิวาส ลงวันที่ 15 กรกฎาคม 2542 ภายในเวลาที่กำหนด อันเป็นขั้นตอนก่อนที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองต่อไปตามนัยมาตรา 57 แห่ง พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการ ทางปกครอง พ.ศ. 2539 เท่านั้น หนังสือฉบับดังกล่าวจึงไม่เป็นคำสั่งทางปกครอง ผู้ฟ้องคดีจึงไม่อยู่ในฐานะเป็นผู้มีสิทธิภาคีมาฟ้องต่อศาล เพื่อขอให้เพิกถอนหนังสือฉบับดังกล่าว

2) กรณีการบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้กระทำการหรือละเว้นกระทำการ ได้แก่ คำสั่งเตือนเป็นหนังสือว่าจะดำเนินการใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยเจ้าหน้าที่เข้า ดำเนินการเองหรือมอบหมายให้ผู้อื่นเข้าดำเนินการแทน หรือกำหนดค่าปรับทางปกครอง และ คำสั่งแจ้งการบังคับของเจ้าหน้าที่บังคับทางปกครองแก่ผู้รับคำสั่งทางปกครองว่าจะดำเนินการ บังคับทางปกครองตามมาตรการที่กำหนดไว้ในคำสั่งเตือนนั้น

สำหรับการดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามมาตรการบังคับที่กำหนดไว้ในคำเตือนนั้น ไม่ถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครองจึงไม่สามารถอุทธรณ์ได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการอุทธรณ์คำสั่ง ทางปกครอง เนื่องจากมิได้เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสิทธิและหน้าที่ของผู้รับคำสั่ง ทางปกครองขึ้นใหม่และเป็นเพียงปฏิบัติการปกครองหรือเป็นการใช้คำสั่งทางกายภาพของ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เพื่อดำเนินการบังคับตามมาตรการบังคับที่กำหนดไว้ในคำเตือนเท่านั้น เช่นเดียวกับการบังคับทางปกครองโดยทันที ซึ่งเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ใช้คำสั่งทางกายภาพเข้าดำเนินการ บังคับในทันทีทันใดโดยไม่มีกรออกคำสั่งทางปกครองให้กระทำการหรือละเว้นกระทำการมา ก่อน ซึ่งผู้ที่ถูกบังคับสามารถอุทธรณ์ได้ด้วยการดำเนินการบังคับทางปกครองได้โดยการฟ้องคดีต่อ ศาลปกครอง เพื่อให้ตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542⁵⁷

⁵⁷ วิจิตรา วอนเพชร. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 54. หน้า 129-130.

3.2 หลักเกณฑ์การใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

การศึกษาหลักเกณฑ์การใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ควรศึกษาสาระสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ซึ่งประกอบไปด้วยประเภทและหลักเกณฑ์ของธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ คำสั่งลงโทษปรับเอกชนที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ตลอดจนการใช้มาตรการบังคับทางปกครองเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งดังกล่าว ซึ่งอาจแบ่งได้ ดังนี้

3.2.1 สาระสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

3.2.1.1 หลักการและเหตุผล

โดยที่การทำธุรกรรมในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการในการติดต่อสื่อสารที่อาศัยการพัฒนาการเทคโนโลยีทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมีความสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แต่เนื่องจากการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวมีความแตกต่างจากวิธีการทำธุรกรรมซึ่งมีกฎหมายรองรับอยู่ในปัจจุบันเป็นอย่างมาก อันส่งผลให้ต้องมีการรองรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ให้เสมือนกับการทำเป็นหนังสือ หรือหลักฐานเป็นหนังสือ การรับรองวิธีการส่งและรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นการส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้น่าเชื่อถือ และมีผลในทางกฎหมายเช่นเดียวกับการทำธุรกรรมโดยวิธีการทั่วไปที่เคยปฏิบัติอยู่เดิม ควรกำหนดให้มีคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ทำหน้าที่วางนโยบายกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ติดตามดูแลการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งมีหน้าที่ในการส่งเสริมการพัฒนาการทางเทคโนโลยีเพื่อติดตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาศักยภาพตลอดเวลาให้มีมาตรฐานน่าเชื่อถือ ตลอดจนเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็นการส่งเสริมการใช้ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ด้วยการมีกฎหมายรองรับในลักษณะที่เป็นเอกรูป และสอดคล้องกับมาตรฐานที่นานาประเทศยอมรับ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

3.2.1.2 สาระสำคัญ

1) คำนิยามศัพท์ที่สำคัญ (มาตรา 4)

ธุรกรรม หมายความว่า การกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ หรือในการดำเนินงานของรัฐตามที่กำหนดในหมวด 4

อิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า การประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ไฟฟ้า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือวิธีอื่นใดในลักษณะคล้ายกัน และให้หมายความรวมถึงการประยุกต์ใช้วิธีการทางแสง วิธีการทางแม่เหล็ก หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้วิธีต่าง ๆ เช่นว่านั้น

ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า ธุรกรรมที่กระทำขึ้นโดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน

ข้อความ หมายความว่า เรื่องราว หรือข้อเท็จจริง ไม่ว่าจะปรากฏในรูปแบบของตัวอักษร ตัวเลข เสียง ภาพ หรือรูปแบบอื่นใดที่สื่อความหมายได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเองหรือโดยผ่านวิธีการใด ๆ

ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า ข้อความที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรเลข โทรพิมพ์ หรือโทรสาร

ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า อักษร อักษรระ ตัวเลข เสียง หรือสัญลักษณ์อื่นใดที่สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งนำมาใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น และเพื่อแสดงว่าบุคคลดังกล่าวยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น

ระบบข้อมูล หมายความว่า กระบวนการประมวลผลด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับสร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า การส่งหรือรับข้อความด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้มาตรฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

ผู้ส่งข้อมูล หมายความว่า บุคคลซึ่งเป็นผู้ส่งหรือสร้างข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ก่อนจะมีการเก็บรักษาข้อมูลเพื่อส่งไปตามวิธีการที่ผู้ส่งนั้นกำหนด โดยบุคคลนั้นอาจจะส่งหรือสร้างข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ด้วยตนเอง หรือมีการส่งหรือสร้างข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในนามหรือแทนบุคคลนั้นก็ได้ ทั้งนี้ ไม่รวมถึงบุคคลที่เป็นสื่อกลางสำหรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น

ผู้รับข้อมูล หมายความว่า บุคคลซึ่งผู้ส่งข้อมูลประสงค์จะส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้และได้รับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น ทั้งนี้ ไม่รวมถึงบุคคลที่เป็นสื่อกลางสำหรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น

บุคคลที่เป็นสื่อกลาง หมายความว่า บุคคลซึ่งกระทำการในนามผู้อื่นในการส่ง รับ หรือเก็บรักษาข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อันใดอันหนึ่ง โดยเฉพาะ รวมถึงให้บริการอื่นที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น

ใบรับรอง หมายความว่า ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือการบันทึกอื่นใด ซึ่งยืนยันความเชื่อมโยงระหว่างเจ้าของลายมือชื่อกับข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

เจ้าของลายมือชื่อ หมายความว่า ผู้ซึ่งถือข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์และสร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นในนามตนเองหรือแทนบุคคลอื่น

คู่กรณีที่เกี่ยวข้อง หมายความว่า ผู้ซึ่งอาจกระทำการใด ๆ โดยขึ้นอยู่กับใบรับรองหรือลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

หน่วยงานของรัฐ หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา และให้หมายความรวมถึงนิติบุคคล คณะบุคคล หรือบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ดำเนินงานของรัฐไม่ว่าในการใด ๆ

คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

2) ใช้บังคับกับธุรกรรมทางแพ่งและพาณิชย์ที่ดำเนินการโดยใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และให้ใช้บังคับแก่ธุรกรรมในการดำเนินงานของรัฐ เช่น คำขอ การอนุญาต การจดทะเบียน คำสั่งทางปกครอง การชำระเงิน การประกาศหรือการดำเนินการใด ๆ ตามกฎหมายกับหน่วยงานของรัฐหรือโดยหน่วยงานของรัฐ ถ้าได้กระทำในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกาให้นำพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับและให้ถือว่ามิผลโดยชอบด้วยกฎหมายเช่นเดียวกับการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายในเรื่องนั้นกำหนด ทั้งนี้ ในพระราชกฤษฎีกาอาจกำหนดให้บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องกระทำหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ หรือให้หน่วยงานของรัฐออกระเบียบเพื่อกำหนดรายละเอียดในบางกรณีด้วยก็ได้ ซึ่งพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวอาจกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาต แล้วแต่กรณี ก่อนประกอบกิจการก็ได้ เว้นแต่ธุรกรรมที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดมิให้นำพระราชบัญญัตินี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนมาใช้บังคับ และไม่มีผลกระทบกระเทือนถึงกฎหมายหรือกฎใดที่กำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค (มาตรา 3 และมาตรา 35)

หมวด 1 ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (มาตรา 7 ถึง มาตรา 25)

(1) ห้ามมิให้ปฏิเสธความมีผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความใด คำเสนอคำสนอง หรือปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมาย เพียงเพราะเหตุที่ข้อความนั้นอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ กรณีที่กฎหมายกำหนดให้การใดต้องทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือมีเอกสารมาแสดง ถ้าได้มีการจัดทำข้อความขึ้นเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดย

ความหมายไม่เปลี่ยนแปลง ให้ถือว่าข้อความนั้นได้ทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือมีเอกสารมาแสดงแล้ว กรณีที่บุคคลพึงลงลายมือชื่อในหนังสือ ให้ถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีการลงลายมือชื่อแล้ว ถ้าได้ใช้วิธีการที่สามารถระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อ และสามารถแสดงได้ว่าเจ้าของลายมือชื่อรับรองข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นว่าเป็นของตน และวิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการที่เชื่อถือได้โดยเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการสร้างหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมหรือข้อตกลงของกลุ่ม

(2) กรณีที่กฎหมายกำหนดให้นำเสนอหรือเก็บรักษาข้อความใดในสภาพที่เป็นมาแต่เดิมอย่างเอกสารต้นฉบับ ถ้าได้นำเสนอหรือเก็บรักษาในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ใช้วิธีการที่เชื่อถือได้ในการรักษาความถูกต้องของข้อความตั้งแต่การสร้างข้อความเสร็จสมบูรณ์ และสามารถแสดงข้อความนั้นในภายหลังได้ให้ถือว่าได้มีการนำเสนอหรือเก็บรักษาเป็นเอกสารต้นฉบับตามกฎหมายแล้ว โดยพิจารณาถึงความครบถ้วนและไม่มีเปลี่ยนแปลงใดของข้อความ เว้นแต่การรับรองหรือบันทึกเพิ่มเติม หรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตามปกติในการติดต่อสื่อสาร การเก็บรักษา หรือการแสดงข้อความซึ่งไม่มีผลต่อความถูกต้องของข้อความนั้น รวมทั้งพิจารณาถึงพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งปวง รวมทั้งวัตถุประสงค์ของการสร้างข้อความนั้น

(3) กรณีที่กฎหมายกำหนดให้เก็บรักษาเอกสารหรือข้อความใด ถ้าได้เก็บรักษาในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าได้มีการเก็บรักษาเอกสารหรือข้อความตามที่กฎหมายต้องการแล้ว

(3.1) ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง

(3.2) ได้เก็บรักษาข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นให้อยู่ในรูปแบบที่เป็นอยู่ในขณะที่สร้าง ส่ง หรือได้รับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น หรืออยู่ในรูปแบบที่สามารถแสดงข้อความที่สร้าง ส่ง หรือได้รับให้ปรากฏอย่างถูกต้องได้ และ

(3.3) ได้เก็บรักษาข้อความส่วนที่ระบุถึงแหล่งกำเนิด ต้นทาง และปลายทางของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนวันและเวลาที่ส่งหรือได้รับข้อความดังกล่าว ถ้ามี

ทั้งนี้ ไม่ให้ใช้บังคับกับข้อความที่ใช้เพียงเพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งหรือรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

(4) บุคคลใดเป็นผู้ส่งข้อมูลไม่ว่าจะเป็นการส่งโดยวิธีใด ให้ถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นของผู้นั้น

ทั้งนี้ในระหว่างผู้ส่งข้อมูลและผู้รับข้อมูล ให้ถือว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ส่งข้อมูล หากข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ส่งโดยบุคคลผู้มีอำนาจกระทำการแทนผู้ส่งข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น หรือระบบข้อมูลของผู้ส่งข้อมูลหรือบุคคลผู้มีอำนาจกระทำการแทนผู้ส่งข้อมูลได้กำหนดไว้ล่วงหน้าให้สามารถทำงานได้โดยอัตโนมัติ

(5) ผู้รับข้อมูลชอบที่จะถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นของผู้ส่งข้อมูลและชอบที่จะดำเนินการไปตามข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ ถ้าผู้รับข้อมูลได้ตรวจสอบโดยสมควรตามวิธีการที่ได้ตกลงกับผู้ส่งข้อมูลว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นของผู้ส่งข้อมูล หรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับข้อมูลได้รับนั้นเกิดจากการกระทำของบุคคลซึ่งใช้วิธีการที่ผู้ส่งข้อมูลใช้ในการแสดงว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นเป็นของผู้ส่งข้อมูล ซึ่งบุคคลนั้นได้ล่วงรู้โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นกับผู้ส่งข้อมูลหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนผู้ส่งข้อมูล เว้นแต่ในขณะนั้นผู้รับข้อมูลได้รับแจ้งจากผู้ส่งข้อมูลว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับข้อมูลได้รับนั้นมิใช่ของ ผู้ส่งข้อมูล และในขณะเดียวกันผู้รับข้อมูลมีเวลาพอสมควรที่จะตรวจสอบข้อเท็จจริงตามที่ได้รับแจ้งนั้น หรือเมื่อผู้รับข้อมูลได้รู้หรือควรจะรู้ว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นมิใช่ของ ผู้ส่งข้อมูล หากผู้รับข้อมูลได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร หรือดำเนินการตามวิธีการที่ได้ตกลงกันไว้ก่อนแล้ว

(6) ในระหว่างผู้ส่งข้อมูลและผู้รับข้อมูล ผู้รับข้อมูลมีสิทธิถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับนั้นถูกต้องตามเจตนาของผู้ส่งข้อมูลและสามารถดำเนินการไปตามข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ เว้นแต่ผู้รับข้อมูลได้รู้หรือควรจะรู้ว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับนั้นมีข้อผิดพลาดอันเกิดจากการส่ง หากผู้รับข้อมูลได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรหรือดำเนินการตามวิธีการที่ได้ตกลงกันไว้ก่อนแล้ว

(7) ผู้รับข้อมูลชอบที่จะถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับแต่ละชุดเป็นข้อมูลที่แยกจากกัน และสามารถดำเนินการไปตามข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แต่ละชุดนั้นได้ เว้นแต่ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ชุดนั้นจะซ้ำกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อีกชุดหนึ่ง และผู้รับข้อมูลได้รู้หรือควรจะรู้ว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซ้ำ หากผู้รับข้อมูลได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรหรือดำเนินการตามวิธีการที่ได้ตกลงกันไว้ก่อนแล้ว

(8) ในกรณีที่ต้องมีการตอบแจ้งการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ว่าผู้ส่งข้อมูลได้ร้องขอหรือตกลงกับผู้รับข้อมูลไว้ก่อนหรือขณะที่ส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือปรากฏในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(8.1) ในกรณีที่ผู้ส่งข้อมูลมิได้ตกลงให้ตอบแจ้งการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบหรือวิธีการใดโดยเฉพาะ การตอบแจ้งการรับอาจทำได้ด้วยการติดต่อสื่อสารจากผู้รับข้อมูล

ไม่ว่าโดยระบบข้อมูลที่ทำงานโดยอัตโนมัติหรือโดยวิธีอื่นใด หรือด้วยการกระทำใด ๆ ของผู้รับข้อมูลซึ่งเพียงพอจะแสดงต่อผู้ส่งข้อมูลว่าผู้รับข้อมูลได้รับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นแล้ว

(8.2) ในกรณีที่ผู้ส่งข้อมูลกำหนดเงื่อนไขว่าจะถือว่ามี การส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่อเมื่อได้รับการตอบแจ้งการรับจากผู้รับข้อมูล ให้ถือว่ายังไม่มี การส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จนกว่าผู้ส่งข้อมูลจะได้รับการตอบแจ้งการรับแล้ว

(8.3) ในกรณีที่ผู้ส่งข้อมูลมิได้กำหนดเงื่อนไขตามความใน (2) และผู้ส่งข้อมูลมิได้รับการตอบแจ้งการรับนั้นภายในเวลาที่กำหนดหรือตกลงกัน หรือภายในระยะเวลาอันสมควรในกรณีที่มิได้กำหนดหรือตกลงเวลาไว้

(ก) ผู้ส่งข้อมูลอาจส่งคำบอกกล่าวไปยังผู้รับข้อมูลว่าตนยังมิได้รับการตอบแจ้งการรับและกำหนดระยะเวลาอันสมควรให้ผู้รับข้อมูลตอบแจ้งการรับ และ

(ข) หากผู้ส่งข้อมูลมิได้รับการตอบแจ้งการรับภายในระยะเวลาตาม (ก) เมื่อผู้ส่งข้อมูลบอกกล่าวแก่ผู้รับข้อมูลแล้ว ผู้ส่งข้อมูลชอบที่จะถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นมิได้มีการส่งเลยหรือผู้ส่งข้อมูลอาจใช้สิทธิอื่นใดที่ผู้ส่งข้อมูลมีอยู่ได้

(9) กรณีที่ผู้ส่งข้อมูลได้รับการตอบแจ้งการรับจากผู้รับข้อมูล ให้สันนิษฐานว่าผู้รับข้อมูลได้รับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องแล้ว แต่ข้อสันนิษฐานดังกล่าวมิให้ถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับข้อมูลได้รับนั้นถูกต้องตรงกันกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ส่งข้อมูลได้ส่งมา

(10) กรณีที่ปรากฏในการตอบแจ้งการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นเองว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับข้อมูลได้รับเป็นไปตามข้อกำหนดทางเทคนิคที่ผู้ส่งข้อมูลและผู้รับข้อมูลได้ตกลงหรือระบุไว้ในมาตรฐานซึ่งใช้บังคับอยู่ ให้สันนิษฐานว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งไปนั้นได้เป็นไปตามข้อกำหนดทางเทคนิคทั้งหมดแล้ว

(11) การส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้ถือว่าได้มีการส่งเมื่อข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เข้าสู่ระบบข้อมูลที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้ส่งข้อมูล และการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้ถือว่ามิมีผลนับแต่เวลาที่ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เข้าสู่ระบบข้อมูลของผู้รับข้อมูล หากผู้รับข้อมูลได้กำหนดระบบข้อมูลที่ประสงค์จะใช้ในการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไว้โดยเฉพาะให้ถือว่า การรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีผลนับแต่เวลาที่ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เข้าสู่ระบบข้อมูลของผู้รับข้อมูลได้กำหนดไว้แล้ว แต่ถ้าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวได้ส่งไปยังระบบข้อมูลอื่นของผู้รับข้อมูลซึ่งมิใช่ระบบข้อมูลที่ได้รับข้อมูลกำหนดไว้ ให้ถือว่าการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีผลนับแต่เวลาที่ได้เรียกข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จากระบบข้อมูลนั้น และให้ใช้บังคับแม้ระบบข้อมูลของผู้รับข้อมูลตั้งอยู่ในสถานที่อีกแห่งหนึ่งต่างหากจากสถานที่ที่ถือว่าผู้รับข้อมูลได้รับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

(12) การส่งหรือการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ให้ถือว่าได้ส่ง ณ ที่ทำการงานของผู้ส่งข้อมูล หรือได้รับ ณ ที่ทำการงานของผู้รับข้อมูล แล้วแต่กรณี ในกรณีที่ผู้ส่งข้อมูลหรือผู้รับข้อมูลมีที่ทำการงานหลายแห่ง ให้ถือเอาที่ทำการงานที่เกี่ยวข้องมากที่สุดกับธุรกรรมนั้นเป็นที่ทำการงานเพื่อประโยชน์ตามวรรคหนึ่ง แต่ถ้าไม่สามารถกำหนดได้ว่าธุรกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับที่ทำการงานแห่งใดมากที่สุด ให้ถือเอาสำนักงานใหญ่เป็นสถานที่ที่ได้รับหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น ในกรณีที่ไม่ปรากฏที่ทำการงานของผู้ส่งข้อมูลหรือผู้รับข้อมูล ให้ถือเอาถิ่นที่อยู่ปกติเป็นสถานที่ที่ส่งหรือได้รับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ แต่ไม่ทำให้บังคับกับการส่งและการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยวิธีการทางโทรเลขและโทรพิมพ์ หรือวิธีการสื่อสารอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(13) ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใดที่ได้กระทำตามวิธีการแบบปลอดภัยที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ให้สันนิษฐานว่าเป็นวิธีการที่เชื่อถือได้

หมวด 2 ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (มาตรา 26 ถึง มาตรา 31)

(1) ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้

(1.1) ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เชื่อมโยงไปยังเจ้าของลายมือชื่อโดยไม่เชื่อมโยงไปยังบุคคลอื่นภายใต้สภาพที่นำมาใช้

(1.2) ในขณะที่สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้น ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์อยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าของลายมือชื่อโดยไม่มีการควบคุมของบุคคลอื่น

(1.3) การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดแก่ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ นับแต่เวลาที่ได้สร้างขึ้นสามารถจะตรวจพบได้ และ

(1.4) ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นไปเพื่อรับรองความครบถ้วนและไม่มีการเปลี่ยนแปลงของข้อความ การเปลี่ยนแปลงใดแก่ข้อความนั้นสามารถตรวจพบได้ นับแต่เวลาที่ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

ทั้งนี้ ไม่เป็นการจำกัดว่าไม่มีวิธีการอื่นใดที่แสดงได้ว่าเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ หรือการแสดงผลานหลักฐานใดเกี่ยวกับความไม่น่าเชื่อถือของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

(2) กรณีมีการใช้ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อสร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่จะมีผลตามกฎหมาย เจ้าของลายมือชื่อต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

(2.1) ใช้ความระมัดระวังตามสมควรเพื่อมิให้มีการใช้ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยไม่ได้รับอนุญาต

(2.2) แจ้งให้บุคคลที่คาดหมายได้โดยมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะกระทำการใด โดยขึ้นอยู่กับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือให้บริการเกี่ยวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทราน โดยมิชักช้า เมื่อเจ้าของลายมือชื่อหรือควรได้รู้ว่าข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นสูญหาย ถูกทำลาย ถูกแก้ไข ถูกเปิดเผยโดยมิชอบ หรือถูกล่วงรู้โดยไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือรู้จากสภาพการณ์ที่ปรากฏว่ากรณีมีความเสี่ยงมากพอที่ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ สูญหาย ถูกทำลาย ถูกแก้ไข ถูกเปิดเผยโดยมิชอบ หรือถูกล่วงรู้โดยไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

(2.3) ในกรณีมีการออกใบรับรองสนับสนุนการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ จะต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควรให้แน่ใจในความถูกต้องและสมบูรณ์ของการแสดงสาระสำคัญทั้งหมด ซึ่งกระทำโดยเจ้าของลายมือชื่อเกี่ยวกับใบรับรองนั้นตลอดอายุใบรับรอง หรือตามที่มีการกำหนดในใบรับรอง

(3) กรณีมีการให้บริการออกใบรับรองเพื่อสนับสนุนลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ให้มีผลทางกฎหมายเสมือนหนึ่งลงลายมือชื่อ ผู้ให้บริการออกใบรับรองต้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(3.1) ปฏิบัติตามแนวนโยบายและแนวปฏิบัติที่ตนได้แสดงไว้

(3.2) ใช้ความระมัดระวังตามสมควรให้แน่ใจในความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการแสดงสาระสำคัญทั้งหมดที่ตนได้กระทำเกี่ยวกับใบรับรองนั้นตลอดอายุใบรับรอง หรือตามที่มีการกำหนดในใบรับรอง

(3.3) จัดให้มีวิธีการในการเข้าถึงโดยสมควร ให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงในการแสดงสาระสำคัญทั้งหมดจากใบรับรองได้ ในเรื่องดังต่อไปนี้

(ก) การระบุผู้ให้บริการออกใบรับรอง

(ข) เจ้าของลายมือชื่อซึ่งระบุในใบรับรองได้ควบคุมข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในขณะที่มีการออกใบรับรอง

(ค) ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์มีผลใช้ได้ในขณะที่หรือก่อนที่มีการออกใบรับรอง

(3.4) จัดให้มีวิธีการเข้าถึงโดยสมควร ให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบกรณีดังต่อไปนี้จากใบรับรองหรือจากวิธีอื่น

(ก) วิธีการที่ใช้ในการระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อ

(ข) ข้อจำกัดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และคุณค่าที่มีการนำข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือใบรับรอง

(ค) ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์มีผลสมบูรณ์ใช้ได้และไม่สูญหาย ถูกทำลาย ถูกแก้ไข ถูกเปิดเผยโดยมิชอบ หรือถูกล่วงรู้โดยไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

(ง) ข้อจำกัดเกี่ยวกับขอบเขตความรับผิดชอบที่ผู้ให้บริการออกใบรับรองได้ระบุไว้

(จ) การมีวิธีการให้เจ้าของลายมือชื่อส่งคำบอกกล่าว

(ฉ) การมีบริการเกี่ยวกับการเพิกถอนใบรับรองที่ทันการ

(3.5) ในกรณีที่มีบริการให้เจ้าของลายมือชื่อส่งคำบอกกล่าวเมื่อบริการนั้นต้องมีวิธีการที่เจ้าของลายมือชื่อสามารถแจ้งได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด และบริการนั้นต้องสามารถเพิกถอนใบรับรองได้ทันการ

(3.6) ใช้ระบบ วิธีการ และบุคลากรที่เชื่อถือได้ในการให้บริการโดยให้คำนึงถึงสถานภาพทางการเงิน บุคลากร และสินทรัพย์ที่มีอยู่ คุณภาพของระบบฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ วิธีการออกใบรับรอง การขอใบรับรอง และการเก็บรักษาข้อมูลการให้บริการนั้น การจัดทำมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเจ้าของลายมือชื่อ ที่ระบุในใบรับรองและผู้ที่เกี่ยวข้องอาจคาดหมายได้ว่าจะเป็นคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง ความสม่ำเสมอและขอบเขตในการตรวจสอบโดยผู้ตรวจสอบอิสระ องค์กรที่ให้การรับรองหรือให้บริการออกใบรับรองเกี่ยวกับการปฏิบัติหรือการมีอยู่ของสิ่งที่กล่าวข้างต้น หรือกรณีใด ๆ ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(4) คู่กรณีที่เกี่ยวข้องต้องตามสมควรในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในกรณีลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์มีใบรับรอง ต้องมีการดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของใบรับรอง การพักใช้ หรือการเพิกถอนใบรับรอง และปฏิบัติตามข้อจำกัดใด ๆ ที่เกี่ยวกับใบรับรอง

(5) ใบรับรองหรือลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้ถือว่ามีผลตามกฎหมายโดยไม่ต้องคำนึงถึงสถานที่ออกใบรับรองหรือสถานที่สร้างหรือใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสถานที่ทำงานของผู้ออกใบรับรองหรือเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ กรณีใบรับรองที่ออกในต่างประเทศให้มีผลตามกฎหมายในประเทศเช่นเดียวกับใบรับรองที่ออกในประเทศ หากการออกใบรับรองดังกล่าวได้ใช้ระบบที่เชื่อถือได้ไม่น้อยกว่าระบบที่เชื่อถือได้ตามพระราชบัญญัตินี้ และลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างหรือใช้ในต่างประเทศให้ถือว่ามีผลตามกฎหมายในประเทศเช่นเดียวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างหรือใช้ในประเทศ หากการสร้างหรือใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวได้ใช้ระบบที่เชื่อถือได้ไม่น้อยกว่าระบบที่เชื่อถือได้ตามพระราชบัญญัตินี้

ทั้งนี้ในการพิจารณาว่าใบรับรองหรือลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ใดมีความเชื่อถือได้ตามวรรคสองหรือวรรคสาม ให้คำนึงถึงมาตรฐานระหว่างประเทศและปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

หมวด 3 ธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (มาตรา 32 ถึง มาตรา 34)

(1) บุคคลย่อมมีสิทธิประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่ในกรณีที่ทำเป็นเพื่อรักษาความมั่นคงทางการเงินและการพาณิชย์ หรือเพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างความเชื่อถือและยอมรับในระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือเพื่อป้องกันความเสียหายต่อสาธารณชนให้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใดเป็นกิจการที่ต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาตก่อนก็ได้ โดยการกำหนดให้กรณีใดต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้กำหนดโดยพิจารณาจากความเหมาะสมในการป้องกันความเสียหายตามระดับความรุนแรงของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจนั้น ซึ่งในการนี้ จะกำหนดให้หน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่งแห่งใดเป็นผู้รับผิดชอบในการควบคุมดูแลในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวก็ได้

(2) กรณีมีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใดเป็นกิจการที่ต้องแจ้งให้ทราบ หรือต้องขึ้นทะเบียน ให้ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจดังกล่าวต้องแจ้งหรือขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาก่อนเริ่มประกอบธุรกิจนั้น โดยหลักเกณฑ์และวิธีการแจ้งหรือขึ้นทะเบียนให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา และเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาได้รับแจ้งหรือรับขึ้นทะเบียนให้ออกใบรับแจ้งหรือใบรับขึ้นทะเบียนเพื่อเป็นหลักฐานการแจ้งหรือการขึ้นทะเบียนในวันที่ได้รับแจ้งหรือรับขึ้นทะเบียน และให้ผู้แจ้งหรือผู้ขึ้นทะเบียนประกอบธุรกิจนั้นได้ตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งหรือรับขึ้นทะเบียน แต่ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาตรวจพบในภายหลังว่าการแจ้งหรือขึ้นทะเบียนไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน ให้มีอำนาจสั่งผู้แจ้งหรือผู้ขึ้นทะเบียนแก้ไขให้ถูกต้องหรือครบถ้วนภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่รับคำสั่งดังกล่าว ซึ่งในการประกอบธุรกิจ ผู้แจ้งหรือผู้ขึ้นทะเบียนต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาและตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด หากผู้แจ้งหรือผู้ขึ้นทะเบียน ไม่แก้ไขการแจ้งหรือขึ้นทะเบียนให้ถูกต้องหรือครบถ้วน หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจ ให้คณะกรรมการพิจารณามีคำสั่งลงโทษปรับทางปกครองไม่เกินหนึ่งล้านบาท โดยคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งพฤติกรรมที่กระทำผิด และในกรณีที่เห็นสมควรคณะกรรมการอาจมีคำสั่งให้ผู้นั้นดำเนินการใด ๆ เพื่อแก้ไขให้ถูกต้องหรือเหมาะสมได้ ซึ่งหลักเกณฑ์ในการพิจารณาลงโทษปรับทางปกครองให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด และถ้าผู้ถูกลงโทษปรับทางปกครองไม่ยอมชำระค่าปรับทางปกครอง ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทาง

ปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม และในกรณีไม่มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการบังคับตามคำสั่งให้คณะกรรมการมีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อบังคับชำระค่าปรับ ในกรณีนี้ ถ้าศาลปกครองเห็นว่าคำสั่งให้ชำระค่าปรับนั้นชอบด้วยกฎหมายก็ให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาและบังคับให้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินขายทอดตลาดเพื่อชำระค่าปรับได้ ทั้งนี้กรณีผู้กระทำผิดไม่ดำเนินการแก้ไขตามคำสั่งของคณะกรรมการหรือกระทำความผิดซ้ำอีก ให้คณะกรรมการมีอำนาจออกคำสั่งห้ามมิให้ผู้ผู้นั้นประกอบธุรกิจตามที่ได้แจ้งหรือขึ้นทะเบียนอีกต่อไป

(3) ในกรณีที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กรณีใดเป็นกิจการที่ต้องได้รับใบอนุญาต ให้ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจดังกล่าวยื่นคำขอรับใบอนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ซึ่งคุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาต หลักเกณฑ์และวิธีการขออนุญาต การออกใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การคืนใบอนุญาต และการสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา หากผู้ได้รับใบอนุญาตฝ่าฝืนหรือปฏิบัติไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ให้คณะกรรมการพิจารณา มีคำสั่งลงโทษปรับทางปกครองไม่เกินสองล้านบาท โดยคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งพฤติกรรมที่กระทำผิด และในกรณีที่เห็นสมควรคณะกรรมการอาจมีคำสั่งให้ผู้ผู้นั้นดำเนินการใด ๆ เพื่อแก้ไขให้ถูกต้องหรือเหมาะสมได้ หรือออกคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตได้

หมวด 4 ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ (มาตรา 35)

คำขอ การอนุญาต การจดทะเบียน คำสั่งทางปกครอง การชำระเงิน การประกาศ หรือการดำเนินการใด ๆ ตามกฎหมายกับหน่วยงานของรัฐหรือโดยหน่วยงานของรัฐ ถ้าได้กระทำในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกาให้นำพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับและให้ถือว่ามิผลโดยชอบด้วยกฎหมายเช่นเดียวกับการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายในเรื่องนั้นกำหนด ทั้งนี้ ในพระราชกฤษฎีกาอาจกำหนดให้บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องกระทำหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ หรือให้หน่วยงานของรัฐออกระเบียบเพื่อกำหนดรายละเอียดในบางกรณีด้วยก็ได้

หมวด 5 คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (มาตรา 36 ถึง มาตรา 43)

(1) กำหนดให้มีคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร*เป็นประธานกรรมการ และกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้รับการสรรหาอีกจำนวนสิบสองคน โดยในจำนวนนี้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการเงินการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ นิติศาสตร์ วิทยาการคอมพิวเตอร์ วิทยาศาสตร์หรือวิศวกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ด้านละสองคน ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิคนหนึ่ง

ของแต่ละด้านต้องมาจากภาคเอกชน และให้ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการ และให้เลขานุการแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการอีกไม่เกินสองคนหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหา และการเสนอชื่อบุคคลที่เห็นสมควรต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการให้ เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

(2) ให้คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นเจ้าพนักงานตาม ประมวลกฎหมายอาญาในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(2.1) เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อวางนโยบายการส่งเสริมและพัฒนา ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้อง

(2.2) ติดตามดูแลการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์

(2.3) เสนอแนะหรือให้คำปรึกษาต่อรัฐมนตรีเพื่อการตราพระราชกฤษฎีกา ตามพระราชบัญญัตินี้

(2.4) ออกระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้

(2.5) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่น

(3) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งสามปี กรรมการซึ่งพ้น จากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่ไม่เกินสองวาระติดต่อกัน นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตาม วาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อตาย ลาออก คณะรัฐมนตรีให้ออกเพราะมีความ ประพฤติเสื่อมเสีย บกพร่อง หรือไม่สุจริตต่อหน้าที่ หรือหย่อนความสามารถ เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือได้รับโทษจำคุกโดยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(4) กรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งให้ถือว่าคณะกรรมการ ประกอบด้วยกรรมการเท่าที่เหลืออยู่ และให้ดำเนินการแต่งตั้งกรรมการใหม่แทนภายในหกสิบวัน นับแต่วันที่กรรมการพ้นจากตำแหน่ง และให้กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับ วาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

(5) การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจ ปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม ในการ

วินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

(6) คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดแทนคณะกรรมการก็ได้ โดยให้ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการ

หมวด 6 บทกำหนดโทษ (มาตรา 44 ถึง มาตรา 46)

(1) ผู้ใดประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์โดยไม่แจ้งหรือขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา หรือฝ่าฝืนคำสั่งห้ามการประกอบธุรกิจของคณะกรรมการมีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(2) ผู้ใดประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์โดยไม่ได้รับใบอนุญาตมีโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(3) บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่กระทำโดยนิตบุคคล ผู้จัดการ หรือผู้แทนนิติบุคคลหรือผู้ซึ่งมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของนิติบุคคลต้องรับผิดชอบในความผิดนั้นด้วย เว้นแต่พิสูจน์ได้ว่าตนมิได้รู้เห็นหรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดนั้น

ผู้รักษาการตามกฎหมายและวันบังคับใช้ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 6) และให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป (มาตรา 2) ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 0118 ตอนที่ 112 หน้า 26 ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2544

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ได้บัญญัติให้บุคคลมีสิทธิประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้แต่ในกรณีที่ทำเป็นเพื่อรักษาความมั่นคงทางการเงินและการพาณิชย์ หรือเพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างความเชื่อถือและยอมรับในระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือเพื่อป้องกันความเสียหายต่อสาธารณชน โดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้แยกประเภท เป็น 3 ประเภท ดังนี้

3.2.2 ประเภทของของธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้แยกประเภทของของธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็น 3 ประเภท⁵⁸ ดังนี้

⁵⁸ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544. มาตรา 32 บุคคลย่อมมีสิทธิประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่ในกรณีที่ทำเป็นเพื่อรักษาความมั่นคงทางการเงินและการพาณิชย์ หรือเพื่อ

- 1) ธุรกิจบริการที่จะต้องแจ้งให้ทราบ
- 2) ธุรกิจบริการที่จะต้องขึ้นทะเบียน
- 3) ธุรกิจบริการที่จะต้องได้รับใบอนุญาต

ธุรกิจบริการทั้ง 3 ประเภทนี้ จะต้องมีมาตรการพระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใดเป็นกิจการที่ต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาตก่อนก็ได้

ในการกำหนดให้กรณีใดต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาต ตามวรรคหนึ่ง ให้กำหนดโดยพิจารณาจากความเหมาะสมในการป้องกันความเสียหายตามระดับความรุนแรงของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจนั้น

3.2.3 หลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

หลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ แยกออกเป็นธุรกิจบริการที่ต้องแจ้งให้ทราบหรือต้องขึ้นทะเบียนตามมาตรา 33 และธุรกิจบริการที่ต้องมีใบอนุญาต ตามมาตรา 34 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 1) ธุรกิจบริการที่ต้องแจ้งให้ทราบหรือต้องขึ้นทะเบียนตามมาตรา 33⁵⁹

ประโยชน์ในการเสริมสร้างความเชื่อถือและยอมรับในระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือเพื่อป้องกันความเสียหายต่อสาธารณชน ให้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใดเป็นกิจการที่ต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาตก่อนก็ได้

ในการกำหนดให้กรณีใดต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้กำหนดโดยพิจารณาจากความเหมาะสมในการป้องกันความเสียหายตามระดับความรุนแรงของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจนั้น

๑๗๓

๑๗๓

⁵⁹ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544. มาตรา 33 ในกรณีที่มิใช่พระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใดเป็นกิจการที่ต้องแจ้งให้ทราบ หรือต้องขึ้นทะเบียน ให้ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจดังกล่าวต้องแจ้งหรือขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาก่อนเริ่มประกอบธุรกิจนั้น

หลักเกณฑ์และวิธีการแจ้งหรือขึ้นทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา และเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาได้รับแจ้งหรือรับขึ้นทะเบียนให้ออกใบรับแจ้งหรือใบรับขึ้นทะเบียนเพื่อเป็นหลักฐานการแจ้งหรือการขึ้นทะเบียนในวันที่ได้รับแจ้งหรือรับขึ้นทะเบียน และให้ผู้แจ้งหรือผู้ขึ้นทะเบียนประกอบธุรกิจนั้น ได้ตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งหรือรับขึ้นทะเบียน แต่ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาตรวจพบในภายหลังว่าการแจ้งหรือขึ้นทะเบียนไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน ให้มีอำนาจสั่งผู้แจ้งหรือผู้ขึ้นทะเบียนแก้ไขให้ถูกต้องหรือครบถ้วนภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งดังกล่าว

ในกรณีที่มิพระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใดเป็นกิจการที่ต้องแจ้งให้ทราบ หรือต้องขึ้นทะเบียน ให้ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจดังกล่าวต้องแจ้งหรือขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาก่อนเริ่มประกอบธุรกิจนั้น

หลักเกณฑ์และวิธีการแจ้งหรือขึ้นทะเบียน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา และเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาได้รับแจ้งหรือรับขึ้นทะเบียนให้ออกใบรับแจ้งหรือใบรับขึ้นทะเบียนเพื่อเป็นหลักฐานการแจ้งหรือการขึ้นทะเบียนในวันที่ได้รับแจ้งหรือรับขึ้นทะเบียน และให้ผู้แจ้งหรือผู้ขึ้นทะเบียนประกอบธุรกิจนั้นได้ตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งหรือรับขึ้นทะเบียน แต่ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาตรวจพบในภายหลังว่าการแจ้งหรือขึ้นทะเบียนไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน ให้มีอำนาจสั่งผู้แจ้งหรือผู้ขึ้นทะเบียนแก้ไขให้ถูกต้องหรือครบถ้วนภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งดังกล่าว

2) ธุรกิจบริการที่จะต้องมีใบอนุญาต ตามมาตรา 34⁶⁰

ในกรณีที่มิพระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กรณีใดเป็นกิจการที่ต้องได้รับใบอนุญาต ให้ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจดังกล่าวยื่นคำขอรับใบอนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

คุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาต หลักเกณฑ์และวิธีการขออนุญาต การออกใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การคืนใบอนุญาต และการสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

ในการประกอบธุรกิจ ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ประกาศที่คณะกรรมการกำหนดหรือเงื่อนไขในใบอนุญาต

๑๗๑

๑๗๑

⁶⁰ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544. มาตรา 34 ในกรณีที่มิพระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กรณีใดเป็นกิจการที่ต้องได้รับใบอนุญาต ให้ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจดังกล่าวยื่นคำขอรับใบอนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

คุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาต หลักเกณฑ์และวิธีการขออนุญาต การออกใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การคืนใบอนุญาต และการสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

๑๗๑

๑๗๑

3.2.4 คำสั่งลงโทษปรับทางปกครองตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

1) ธุรกิจบริการที่จะต้องแจ้งให้ทราบ

กรณีผู้ประกอบการที่จะต้องแจ้งให้ทราบ ถ้าผู้แจ้งไม่แก้ไขการแจ้งให้ถูกต้องหรือครบถ้วน หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจ ให้คณะกรรมการพิจารณามีคำสั่งลงโทษปรับทางปกครองไม่เกินหนึ่งล้านบาท โดยคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งพฤติกรรมที่กระทำผิด และในกรณีที่เห็นสมควรคณะกรรมการอาจมีคำสั่งให้ผู้นั้นดำเนินการใด ๆ เพื่อแก้ไขให้ถูกต้องหรือเหมาะสมได้

2) ธุรกิจบริการที่จะต้องขึ้นทะเบียน

กรณีผู้ประกอบการในกรณีที่ต้องขึ้นทะเบียน ถ้าผู้ขึ้นทะเบียน ขึ้นทะเบียนไม่ถูกต้องหรือครบถ้วน หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจ ให้คณะกรรมการพิจารณามีคำสั่งลงโทษปรับทางปกครองไม่เกินหนึ่งล้านบาท โดยคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งพฤติกรรมที่กระทำผิด และในกรณีที่เห็นสมควรคณะกรรมการอาจมีคำสั่งให้ผู้นั้นดำเนินการใด ๆ เพื่อแก้ไขให้ถูกต้องหรือเหมาะสมได้

3) ธุรกิจบริการที่ต้องได้รับใบอนุญาต

กรณีผู้ประกอบการในกรณีที่ได้รับใบอนุญาตฝ่าฝืนหรือปฏิบัติไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ให้คณะกรรมการพิจารณามีคำสั่งลงโทษปรับทางปกครองไม่เกินสองล้านบาท โดยคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งพฤติกรรมที่กระทำผิด และในกรณีที่เห็นสมควร คณะกรรมการอาจมีคำสั่งให้ผู้นั้นดำเนินการใด ๆ เพื่อแก้ไขให้ถูกต้องหรือเหมาะสมได้ ทั้งนี้ ให้นำความในมาตรา 33 วรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม

3.2.5 มาตรการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

การบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เป็นการบังคับทางปกครองตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน เช่นเดียวกับมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 โดยมาตรา 33 และมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ได้กำหนดมาตรการบังคับทางปกครองไว้เช่นเดียวกับมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ที่กำหนดให้คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้ ซึ่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 33 วรรคสี่และวรรคห้า บัญญัติว่า ถ้าผู้แจ้งหรือผู้ขึ้นทะเบียนตามวรรคหนึ่งไม่แก้ไขการแจ้งหรือขึ้นทะเบียนให้ถูกต้องหรือครบถ้วนตามวรรคสองหรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจตามวรรคสาม ให้คณะกรรมการพิจารณามีคำสั่งลงโทษปรับทางปกครองไม่เกินหนึ่งล้านบาท โดยคำนึงถึงความร้ายแรงแห่ง

พฤติกรรมที่กระทำผิด และในกรณี que เห็นสมควรคณะกรรมการอาจมีคำสั่งให้ผู้นั้นดำเนินการใด ๆ เพื่อแก้ไขให้ถูกต้องหรือเหมาะสมได้

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาขงโทษปรับทางปกครองให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนดและถ้าผู้ถูกลงโทษปรับทางปกครองไม่ยอมชำระค่าปรับทางปกครองให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม และในกรณีไม่มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการบังคับตามคำสั่ง ให้คณะกรรมการมีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อบังคับชำระค่าปรับ ในกรณีนี้ ถ้าศาลปกครองเห็นว่าคำสั่งให้ชำระค่าปรับนั้นชอบด้วยกฎหมายก็ให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาและบังคับให้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินขายทอดตลาดเพื่อชำระค่าปรับได้ และมาตรา 34 วรรคสี่ บัญญัติว่า ในกรณีที่ผู้ได้รับใบอนุญาต ผ่าฝืนหรือปฏิบัติไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามวรรคสาม ให้คณะกรรมการพิจารณามีคำสั่งลงโทษปรับทางปกครองไม่เกินสองล้านบาท โดยคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งพฤติกรรมที่กระทำผิด และในกรณี que เห็นสมควรคณะกรรมการอาจมีคำสั่งให้ผู้นั้นดำเนินการใด ๆ เพื่อแก้ไขให้ถูกต้องหรือเหมาะสมได้ ทั้งนี้ ให้นำความในมาตรา 33 วรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม